

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ
DOKUMA-ÖRGÜ BÖLÜMÜ**

**IĞDIR İLİ KİLİM DOKUMALARININ ÖZELLİKLERİ
VE
DOKUYUCU GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
EMİNE BALYEMEZ**

Ankara-2006

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ
DOKUMA-ÖRGÜ BÖLÜMÜ**

**IĞDIR İLİ KİLİM DOKUMALARININ ÖZELLİKLERİ
VE
DOKUYUCU GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Emine BALYEMEZ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Serpil ORTAÇ**

Ankara-2006

Emine BALYEMEZ'e ait Iğdır İli Kilim Dokumalarının Özellikleri ve Dokuyucu Görüşleri adlı çalışma, 25/01/2007 tarihinde jürimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı Dokuma- Örgü Bölümü Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)
Üye
Üye

ÖNSÖZ

Türk kültürü pek çok coğrafyanın, kültürün, dinin etkisiyle yoğrulmuş ve güçlü bir medeniyet meydana getirmiştir. Sonuç olarak ise hiçbir medeniyetin ulaşamayacağı kadar zengin sanat eserleri ortaya çıkmıştır.

Anadolu insanının duygu, düşünce, inanç, korku, mutluluk kısacası maddi ve manevi değer yargılarını dile getirmekte yardımcı olan el sanatlarının güzelliği ise hayran olunacak niteliktedir. El sanatlarında binlerce yıllık kültüre ışık tutan el dokuma kilimlerimiz rengi, deseni ve motifleriyle günümüze kadar gelmiştir.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dokuma – Örgü Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans tez çalışması olarak hazırlanan bu çalışmada; Iğdır ilinde dokunan kilimlerin motif, renk, araç – gereç, teknik, kompozisyon özellikleri bilimsel yöntemlerle ortaya konulmuştur. Ayrıca yörede kilim dokuyuculuğu yapan bireylerin görüşlerine yer verilmiştir.

Kilim dokumacılığı konusunda yeterli araştırmanın olmaması, bu sanata gereken önemin verilmemesi üzücüdür. Bu alanda hissedilen eksikliğin bir ölçüde olsa giderilmesi açısından bu konuda araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmamı gerçekleştirmemde büyük emekleri bulunan Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. H.Serpil ORTAÇ'a, manevi desteğini esirgemeyen anneme, Iğdır ili kilim dokuyucularına, Aralık Halk Eğitimi Merkezi Müdürü Sayın Fahrettin DEMİREL'e, Halil GÜNDOĞ'a, Fatma EVRAN'a, Murat ÇİMEN'e ve emeği geçen arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Ankara 2006

Emine BALLYEMEZ

ÖZET

Bu araştırma ile Iğdır ilinde dokunan kilimlerin teknik, renk, motif, kompozisyon özellikleri, kullanım alanları, yöre ekonomisine katkısı incelenmiş ve yörede kilim dokumacılığı yapan bireylerin görüşleri alınmıştır.

Araştırma Iğdır yöresinde dokunan kilimler ve dokuyucuların görüşlerini kapsamaktadır. Yörede kilim dokumacılığı yapan 50 birey ile karşılıklı görüşülmüş ve hazırlanan anket uygulanmıştır. Anketten elde edilen sonuçlar uygun başlıklar altında değerlendirilmiş, karşılaştırma ve yorum yapılmıştır. Ayrıca yörede bulunan 24 adet kilim örneği ayrıntılı olarak incelenmiş hazırlanan bilgi formlarında bu kilim örneklerinin renk, motif, teknik, kompozisyon ve boyut özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Geleneksel kültürümüzü en güzel şekilde temsil eden el dokuma kilimler günümüz şartlarına yenik düşmeye başlamıştır. Bu araştırma ile Iğdır ilinde bulunan kilim örnekleri belgelenmiş ve bu alanda eksikliği hissedilen bilimsel bir doküman hazırlanmıştır.

Yörede kilim dokumacılığı gittikçe önemini yitirmektedir. Bu sanatla uğraşan bireylerin çoğunluğu orta yaş ve üstündedir. Genç nesil ise bu sanata ilgi duymamaktadır. Eğitim durumları incelendiğinde, çoğunluğu okuma yazma bilmemektedir. Bu sanat dalını yörede icra eden bireyler bu sanatı meslek haline getirmeden kendi ihtiyaçlarını karşılamak, çeyiz ve geleneği devam ettirmek amacı taşımaktadırlar. Yöredeki bireylerin temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Koyunlarından elde ettikleri yün ipliklerle dokuma yapan bireyler yer tezgâhlarını kullanmaktadırlar. Yörede incelenen kilim örneklerinin enleri genellikle 150 cm. boyları ise 4-5 m. dir. Ayrıca kilim örneklerinde çoğunlukla koyu renkler (bordo, gri, siyah, kahverengi) kullanılmıştır. Geometrik bezemelerin hâkim olduğu kilim örneklerinde, kenarda bir ya da iki bordürün olduğu göbekli kilimler dikkat çekmektedir. Bireyler dokudukları kilimleri yaygı, yük örtüsü, mafraş ve süs amaçlı kullanmaktadırlar.

ABSTRACT

In this research, the technical specifications, colors, motifs, compositions, areas of use and the contribution of kilims which have been woven in Iğdır to the economy of the region has been investigated and the opinions of people who get their living on weaving have been taken. .

The research encompasses the kilims woven in Iğdır region and opinions of weavers. 50 Weavers in the region have been interviewed with and a survey prepared has been conducted. The obtained results of the survey have been evaluated under adequate titles, comparisons and comments have been made. Furthermore 24 types of kilims available in the region have been examined and information concerning the colors, motives, technique, composition and dimensions of these kilims has been presented in the inquiry forms prepared.

The hand woven kilims representing our traditional culture has fallen a prey to the recent climate and conditions. The carper models in Iğdır province have been documented thanks to this research and a scientific work which has been lacking until recently has been prepared.

The kilim weaving has been loosing ground in the region day by day. Most of the individuals engaged in this branch of art is mid aged or older. The younger generation feels no interest in this branch of art. When their education backgrounds have been scrutinized, it is seen that most of them are illiterate. The individuals in the region who are engaged in this branch of art have their initial purpose of supplying for their own needs and carry on with the traditions and dower consuetude. The means of living for the individuals in the region is farming and cattle breeding. The individuals who carry on weaving with the wool yarns they have obtained from their sheep use their ground weaving looms for the work. The kilims observed generally had widths of 150 cm. and lengths of 4-5 meters. Besides darker colors (burgundy, grey, black, Brown) have largely been used. Among the kilim models where geometric ornaments are dominant, the most interesting are the kilims which have one or two borders on sides with patterns in the middle. The individuals use the

kilims they have woven as small floor carpets (yaygı), covers for unused beds, sacks for clothes (mafraş) and for ornamental uses

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi.....	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.4. Varsayımlar	5

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.İĞDIR İLİ KİLİM DOKUMALARI.....	6
2.1.Geleneksel El Sanatımızda Kilim.....	6
2.2.İğdir İlinin Tanıtımı.....	6
2.3.Kilim Dokumacılığının Tarihi Gelişimi.....	7
2.4.Kilim Dokumacılığında Kullanılan Hammaddeler.....	9
2.4.1. Yün	9
2.4.2.Pamuk.....	11
2.5.Kilim Dokumacılığında Kullanılan Araçlar.....	13
2.5.1.Kilim Dokuma Tezgahlarının Özellikleri.....	13
2.5.2.Kirkit.....	14
2.5.3.Tarak.....	15
2.5.4.İğ.....	15
2.5.5.Kirman.....	16
2.5.6.Öreke.....	17
2.5.7.Çıkırık.....	17
2.6.Kilim Dokumacılığında Kullanılan Teknikler.....	18
2.6.1.İlikli Kilim.....	19
2.6.2.Desen Sınırları Eğik Olan Kilimler.....	20
2.6.3.Eğri Atkılı Kilim Dokuma.....	20
2.6.4.Normal Atkılı İpliklerinin Arasına Ek Atkılı İplikleri Sıkıştırılan Kilimler.....	21
2.6.5.Çift Kenetleme İle Yapılan Kilimler.....	22
2.6.6.Atkılı İpliklerinin Aynı Çözümlü İpliği Üzerinden Geri Dönmesi İle Yapılan Kilimler.....	22
2.6.7.Sarma Konturlu Kilimler.....	23
2.6.8.Eğri Atkılı Kontur Kilimler.....	24
2.7.Kilimlerin Kullanım Alanları.....	24

BÖLÜM III	
3.YÖNTEM.....	27
3.1.Araştırmanın Modeli.....	27
3.2.Evren ve Örneklem.....	27
3.3.Veriler Toplama Teknikleri.....	27
3.4.Verilerin Analizi.....	28
BÖLÜM IV	
4.BULGULAR VE YORUM	29
4.1.Anketten Elde Edilen Sonuçlar	29
4.1.1.Bireylerin Kişisel Özellikleri.....	29
4.1.2.Kilim Dokuyan Bireylerin Kilim Dokumayı Öğrenme Kaynağı, Yaşı, Amacı, Yörede Yapılan El Sanatları ve Kaç Yıldır Kilim Dokudukları	32
4.1.3.İğdir İli Kilim Dokumacılığında Kullanılan Araç ve Gereç Özellikleri.....	38
4.1.4.İğdir İli Kilim Dokumacılığında Kullanılan Teknikler.....	39
4.1.5.İğdir Kilimlerinde Kullanılan Renk, Motif, Desen ve Kompozisyon Özellikleri.....	41
4.1.6.İğdir Kilimlerinin Kullanım Alanları ve Ebatları.....	48
4.1.7.Yörede Kilim Dokuyan Bireylerin Sağlık Problemleri.....	49
4.1.8.Kilim Dokumacılığının Yöreye Ekonomik Katkıları.....	49
4.2.Bilgi Formları.....	50
BÖLÜM V	
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	116
5.1.Sonuç.....	116
5.2.Öneriler.....	118
KAYNAKÇA.....	120
EKLER.....	123
Ek 1. Anket Formu.....	123
Ek 2. Bilgi Formu.....	129

TABLULAR LİSTESİ

sayfa

Tablo 1 Bireylerin Yaş Dağılımı	29
Tablo 2 Bireylerin Medeni Durumları	31
Tablo 3 Bireylerin Öğrenim Durumları ile İlgili Dağılımı	31
Tablo 4 Kilim Dokumayı Öğrenme Kaynakları ile İlgili Dağılımı	33
Tablo 5 Bireylerin Dokumaya Başlama Yaşı ile İlgili Dağılım	33
Tablo 6 Kilim Dokuma Amaçları ile İlgili Dağılım.....	34
Tablo 7 Kaç Yıldır Kilim Dokumacılığı Yaptıkları ile İlgili Dağılım.....	35
Tablo 8 Yörede Yapılan El Sanatları ile İlgili Dağılım.....	36
Tablo 9 Kilim Dokunan Yerle İlgili Dağılım	36
Tablo 10 Günlük Çalışma Süreleri İle İlgili Dağılım	37
Tablo 11 Eski Kilimler İle Yeni Yapılan Kilimler Arasındaki Farklar.....	40
Tablo 12 Kilim Dokumacılığının Geliştirilmesi için Bireylerin Önerileri.....	40
Tablo 13 Kilimlerde Kullanılan Renklerle İlgili Dağılım.....	42
Tablo 14 Kilimlerin Kullanım Alanları.....	48
Tablo 15 Kilimlerin Ebatları İle İlgili Dağılım	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

	sayfa
Şekil No 1.....	14
Şekil No 2.....	16
Şekil No 3.....	17
Şekil No 4.....	19
Şekil No 5.....	20
Şekil No 6.....	21
Şekil No 7.....	21
Şekil No 8.....	22
Şekil No 9.....	23
Şekil No 10.....	23
Şekil No 11.....	24
Şekil No 12.....	43
Şekil No 13.....	43
Şekil No 14.....	43
Şekil No 15.....	43
Şekil No 16.....	44
Şekil No 17.....	44
Şekil No 18.....	44
Şekil No 19.....	44
Şekil No 20.....	45
Şekil No 21.....	45
Şekil No 22.....	45
Şekil No 23.....	45
Şekil No 24.....	46
Şekil No 25.....	46
Şekil No 26.....	46
Şekil No 27.....	46
Şekil No 28.....	47
Şekil No 29.....	47
Şekil No 30.....	47

Şekil No 31	47
Şekil No 32	47
Şekil No 33	47
Şekil No 34	52
Şekil No 35	55
Şekil No 36	60
Şekil No 37	63
Şekil No 38	66
Şekil No 39	71
Şekil No 40	86
Şekil No 41	89
Şekil No 42	96
Şekil No 43	99
Şekil No 44	102
Şekil No 45	105
Şekil No 46	109
Şekil No 47	112

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Maddi ve manevi kültürümüzün en önemli göstergesi olan Türk el sanatları, insanların duygularını yansıtmada kullandıkları önemli etkinliklerdir. Duyguların yansıtıldığı bu sanat dalı, insanlık tarihi kadar zengin ve uzun bir geçmişe dayanmaktadır. El sanatları öncelikle insanların yaşamında bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Toplumların yaşam biçimleri, doğal koşullar, çağın gerekliliklerine göre şekillenen bu sanat dalı zamanla o toplumun manevi özelliklerini yansıtır hale gelmiştir. Türk milletinin de tüm özelliklerini yansıtan en önemli ve anlamlı belgeler Türk el sanatlarıdır. Türk halkının duygularını, geleneksel kültürünü, yaşadığı çağın izlerini kuşaktan kuşağa aktarmaktadır (Altuntaş, 1994:1; Akpınarlı, Onuk, Ortaç ve Alp, 1998:13; Akpınarlı, 2004:25).

Geleneğe bağlı bir özellik taşıyan el sanatlarının önemli bir dalı da dokumacılıktır. Dokuma “iki ya da daha çok iplik grubunun çeşitli şekillerde birbiri arasından, altından, üstünden geçirilerek meydana getirilen üründür” (Deniz, 1991:3). Dokumacılık sanatının tarihine baktığımız zaman başlama yeri ve zamanı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bilinen ilk dokuma türlerinin saz, kamış ya da bunlara benzer esnek malzemelerden örülmüş dokular olduğudur. En ilkelden en gelişmiş topluma kadar görülen bu el sanatında hayvanların evcilleştirilmesiyle yün kullanılmaya başlamıştır.

Dokumacılık sanatının başlangıcını belirlemek üzere araştırmalar devam etmektedir. Orta Asya’da Altay dağlarında yapılan kazılar sonucunda Pazırık Kurganında buzullar içinde bir mezar odasında, M.Ö II. ve III. yy’da Hunlar’a ait olduğu tespit edilen dokuma parçaları bulunmuştur (Deniz,1991:8; Diyarbakırlı, 1972:132). Türklerin 1071’de Anadolu’ya gelmeden öncede zengin bir dokuma kültürlerinin olduğu bilinmektedir. Bu dokuma geleneklerini Anadolu’da da devam ettirmişlerdir. Dokumalar nem vb. dış etkenlerle kolay çürüdükleri için bu el sanatı ürünlerin en eski örneklerine ilişkin çok az bulgu vardır. Anadolu kilim sanatının ele

geçebilen ilk örnekleri XVI. yy'a ait yaygı parçası bugün Washington Textile Museum'da bulunmaktadır (Acar, 1982:13; Deniz,1991:10; Ölçer, 1998:10).

El sanatlarında önemli bir yer tutan dokumacılık tekniğine ve kullanılan araca göre kirkitli dokumalar, mekikli dokumalar, mekiksiz dokumalar ve çarpana dokumalar olarak gruplandırılır. Kirkitli dokumalar ise düz kirkitli (kilim, cicim, zili, sumak) ve ilmeli kirkitli dokumalar (halı, tülü) olmak üzere ayrılırlar (Akpınarlı, Onuk, Ortaç ve Alp, 1998:9,32). Ancak yapılan bir hatadır ki; halı dışında kalan düz kirkitli dokumaların hepsine kilim denilmektedir. Oysa kilim, cicim, zili ve sumak dokumaların hem görünüşleri hem de dokuma teknikleri birbirinden farklıdır.

Kilim, tersi ve yüzü aynı görünen bir düz dokuma türüdür. Boyuna olan çözgü ipliklerinin; bir ön bir arkasından geçen enine olan atkı ipliklerinden oluşan ve tamamen atkı ipliklerinin görüldüğü bir dokumadır. Atkı iplikleri kilimde motifleri oluşturmaktadır. Çözgü ipliklerinin bir alt ve bir üstünden geçen renkli atkı iplikleri kendi alanında gidip gelerek (diğer motif alanına geçmeden) desen oluştururlar. Bu gidiş gelişler esasında dokumada dikey delikler oluşur. Buna ilikli kilim denilmektedir. Bu delikleri önlemek için ise çeşitli teknikler kullanılır. Ancak kilimde deliksiz olanı tercih edilir ve daha değerlidir (Altuntaş, 1992:1; Sözen, 1998:184).

Kilim genellikle ıstar adı verilen dik tezgâhlarda dokunmaktadır. Yere dik olarak kurulan bu tezgâhlar yörelere göre farklı isimler almaktadır. Düz dokuma olan kilimde tezgâhın yanında yardımcı araç olarak mekik, tarak, eğirme araçları kullanılmaktadır. İp olarak ise genelde yün kullanılmaktadır. Önceleri yünler renk çeşidi olarak zengin ve dayanıklı olan kök boylarla boyanırken bugün bunun yerini kolay ve ucuz elde edilen sentetik boyalara bırakmaktadır.

Dokuma tekniği nedeniyle geometrik desenlere çok uygun olan kilimlerde kullanılan her motifin bir anlamı bulunmaktadır. Duygularını diliyle değil de yaptığı el sanatıyla anlatan Anadolu kadını yıllarca bu motiflerle yaratıcılıklarını ortaya koymuşlardır. Kilimlerde kullanılan motiflerin ve renklerin hepsinde sanatın tüm incelik ve güzelliğini ifade etmişlerdir.

Dokumanın Anadolu insanının yaşantısında özel bir yeri bulunmaktadır. Dokumayı yer örtüsü, seccade, erzak taşımak için heybe, duvara süs, sırtını dayadığı yastık, oturduğu minder, dış giyimde... vb. birçok alanda kullanılmaktadır. Anadolu'da dokuma sanatının en güzel örneklerini camilerde görmekteyiz. Anadolu'da yaygın bir gelenek olarak ölen kişi bir halı ya da kilime sarılarak camiye getirilir ve defin işleminden sonrada bu halı ya da kilim camiye bağışlanır. Ayrıca sevap kazanmak, hayır işlemek amacıyla camilere halı ya da kilim bağışlanır. Yüzyıllardır devam eden bu gelenekler birlikte Anadolu'daki camilerimiz zengin bir halı ve kilim koleksiyonu barındırmaktadır (Bayraktaroğlu, 1997:91).

Gelişen teknoloji ve buna bağlı olarak değişen hayat şartlarına rağmen Anadolu'nun çeşitli yerlerinde devam ettirilmeye çalışılan kilim dokuma sanatı Iğdır ilinde de görülmektedir. Birçok kültürün bir arada yaşadığı Iğdır ilinde yapılan kilim dokumacılığı ile ilgili literatürde bir bilgiye rastlanmamış olması üzücüdür. Iğdır ilinde dokunan kilimlerin genel özellikleri, teknik özellikleri, kullanılan araç-gereçler, motif, renk, kompozisyon özellikleri, yöre ekonomisine katkısı, kullanım alanları, bu kilimleri dokuyan bireylerin görüşleri bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada temel amaç, el sanatlarımızdan biri olan kilim dokumalarının Iğdır ilinde bulunabilen örneklerinin incelenmesidir. Bulunan bu örnekleri belgelemek, tanıtmak, dokuyucu görüşlerini alarak bu alanda bilimsel bir doküman hazırlamaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- 1- Iğdır ilinde dokunan kilimlerde kullanılan araç – gereç, hammadde, teknik, renk, motif ve kompozisyon özellikleri nelerdir?
- 2- Iğdır ilinde geçmişte dokunan kilimlerle günümüzde dokunan kilimler arasındaki fark nedir?
- 3- Iğdır ilinde dokunan kilimlerin kullanım alanları nelerdir?

4- Iğdır ilinde dokunan kilimlerin yöre ekonomisine katkısı nedir?

5- Iğdır ilinde kilim dokuyanların bireysel özellikleri nelerdir?

1.2.Araştırmanın Önemi

Teknolojinin hızla ilerlediği insanların daha çok boş zamana ve konfora gereksinim duyduğu bu dönemde, kültürümüzün en önemli göstergesi olan emek ve özveri gerektiren Türk el sanatları yok olmaya başlamıştır. Teknolojiye ve değişen yaşam şartlarına yenik düşmeye başlayan bu el sanatımıza başka milletler sahip çıkmaya çalışmaktadır. Bu el sanatımıza gereken ilgiyi göstermek bizim görevimizdir. Bu sanat dalımıza sahip çıkmak için öncelikle gün ışığına çıkarmalı, genç nesillere aktarmalı, devamını sağlamalı ve uluslararası platformda tanıtmalıyız (Yazıcıoğlu ve Tezel, 1997:1).

Iğdır ilinde yapılan araştırma sonucunda kilim dokumacılığında zengin bir geçmişe sahip olduğu görülmüştür. Ancak literatürde Iğdır kilim dokumaları ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. İlde bulunan kilim örneklerinin gün ışığına çıkarılmaması el sanatlarının geleceği açısından düşündürücüdür. Bu araştırma ile el sanatlarının önemli bir dalı olan Iğdır kilim dokumaları ayrıntılı olarak ele alınıp, kültürel değerlerimizden biri daha gün ışığına çıkarılacak, yeni nesillere fayda sağlayacak ve milli sanatımız layık olduğu şekilde yücelecektir. Halk sanatı olarak bilinen kilim dokumalarının motif, renk, kullanım alanı, çeşitlerinin bolluğu gibi özellikleri açısından ele alınmayı gerektiren önemi bulunmaktadır.

1.3.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Iğdır iline bağlı Yedi Kasım Mahallesi, Halfeli köyü, Aralık ilçesine bağlı Kolikent köyü, Aşağı Çamurlu köyü, Yukarı Çamurlu köyü, Aşağı ve Yukarı Topraklı köyü ile sınırlandırılmıştır. 2005 – 2006 tarihleri arasında sınırlandırılan bu araştırma ayrıca yörede bulunan 50 bireye uygulanan anket ve ulaşılabilen 24 kilim örneği ile de sınırlandırılmıştır.

1.4.Varsayımlar

1. İncelenen kilim örnekleri evreni temsil edecek özelliklerdedir.
2. Anket uygulanan bireyler kilim dokumacılığı hakkında yeterli bilgiye sahiptirler.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2. İĞDIR İLİ KİLİM DOKUMALARI

2.1. Geleneksel El Sanatlarımızda Kilim

Hızlı üretim teknolojisi ve zevklerin sürekli değişmesine karşın sanatın tüm ince güzellik ve zarafetini yansıtan Türk el sanatları kültür hazinemizdir. Bu kültür hazinemiz tam anlamıyla gün ışığına çıkarılmamıştır. Maddi kaygıların ön plana çıkmasıyla gittikçe karanlıkta kalan el sanatlarımız içinde kilim dokumacılığı önemli bir yere sahiptir.

Kilim dokumacılığı zengin motif ve renk zenginliği ile hemen göze çarpmaktadır. Kilim Anadolu yaşantısında kendisine birçok kullanım alanı bulmuştur. Yörük insanı ile kilim arasında bir bağlantı vardır. Kilim Yörük'ün duygularıdır diyebiliriz. Çadırın en önemli eşyası, atının eğeri, yiyeceğini taşıdığı torbası, çuvalı, süs eşyası, yatak örtüsüdür ve yine ölümüyle kilim örter üstünü (Aydın, 1994:44).

Geçmişte Anadolu'da yaygın olarak yapılan bu el sanatının bugünde Anadolu'nun bazı yerlerinde çok olmamakla birlikte devam ettirilmektedir. Ülkemizin doğusunda bulunan İğdir ilinde de yapılan bu el sanatımız zengin konu ve üslubuyla dikkat çekmektedir.

2.2. İğdir İlinin Tanıtımı

Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğusunda yer alan İğdir ili, asırlar boyu ayrı ayrı medeniyetlerin yaşadığı yer olmuştur. Yapılan arkeolojik araştırmalar sonucu Mezolitik (Yontma Taş) devrinin bu bölgede yaşandığı ortaya çıkmıştır. İğdir bölgesinde Urartular, Sakalar, Sasaniler, Bizanslılar, Selçuklular, Moğollar, Osmanlı İmparatorluğu yaşamıştır ve bunların kültürlerini yansıtmaktadır. İğdir ilinin bu

kadar hareketli bir tarihi olmasına rağmen yerleşim yeri olması yakın tarihlere dayanmaktadır. Bunun sebebi ise 1964 yılında bir hafta süren depremdir.

Iğdır ili Iğdır adını Oğuz Kağan'ın en küçük oğlu Deniz Alphan'ın en büyük oğlu Iğdır Bey'den almıştır. 14 Kasım 1920 tarihinde Ermeni işgalinden kurtulmuş ve 27 Mayıs 1992 tarihinde Türkiye'nin 76. ili olmuştur.

Iğdır ovasının ekonomik hayatı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Şeker pancarı, pamuk, ayçekirdeği, meyve, sebze yetiştirilen ürünlerin başındadır. Hayvancılık faaliyetleri ise doğa ve çevre şartlarının uygun olması nedeniyle ileri seviyededir. Iğdır'da turistik, doğal varlıkların başında Ağrı dağı gelmektedir. Bu dağ yayla turizmi ve dağ sporları açısından zengin bir potansiyele sahiptir (Iğdır Valiliği; 1998).

2.3. Kilim Dokumacılığının Tarihi Gelişimi

Dokumacılık sanatının başlama tarihi ve yeri kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bu zengin sanatın tarihinin çok eskilere dayandığı yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. En ilkel dokuma türlerinin saz, hasır otu, uzun at kılı gibi malzemelerden yapıldığı belirlenmiştir. Bu malzemelerin kullanıldığı dönemler yün ve eğirme bilinmediğinden seçilen malzemenin uzun, sağlam ve gerekli esneklikte olması tercih ediliyordu. Dokuma işlemi için bu malzemeler ya düğümlene ya da keçeleştirme ile birbirine ekleniyordu ve gerekli uzunluk sağlamıyordu.

Dokumada yeni bir dönem koyun, keçi, at, deve gibi hayvanların ehlileştirilmesi ile başlamıştır. Bu hayvanların yünleri ile iplik elde edilmiştir. Yünün ilk olarak iki el arasında ovuşturularak iplik haline getirildiği tahmin edilmektedir. Daha sonraları "iğ" keşfedilmiştir. Yün ve eğirmenin keşfi dokumacılık alanında da yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur (Kırzıoğlu, 1994:4).

Orta Asya'da Altay dağları eteklerinde Pazırık Kurganında MÖ II. ve II. yy'da Hunlar'a ait Pazırık halısı bulunmuştur. Yine bu kurganda keçe ve düz dokuma yaygılarda bulunmuştur. Ayrıca Anadolu'da bulunan Türklerden önce dokunmuş (MÖ 2300) düz dokuma yaygı örneği bulunmuştur. Truva kazılarında bulunan bu

düz dokuma yaygı örneği kraliçenin örtüsü adıyla biliniyordu. Truva'da Dorak soygunu ile kaçırılan bu örtünün bugün nerede olduğu bilinmemektedir (Durul, 1977:10; Durul, 1985; Deniz, 1991:9).

Türkler Anadolu'ya geldiklerinde (1071) zengin bir dokuma kültürleri vardı. Anadolu'da karşılaştıkları dokuma sanatı ile kendi sanatlarını harmanlayıp zengin bir mozaik oluşturdular. Türk düz dokuma yaygıları içinde tarihlendirilebilen en eski örneklerden biriside bugün Washington Textile Museum'da bulunmaktadır. XVI. yüzyıl tarihlenen bu yaygı parçası, Holbein halılarının desen özelliklerini göstermektedir ve Kufi bordürlüdür.

Asya'nın topraklarında boy, aşiret olarak yaşanan Türk kavimleri göçebe ve yerleşik olarak yaşıyorlardı. Bu boy ve aşiretlerin dokudukları dokumaların motif, renk, kompozisyon özellikleri kendilerine özgü olmak zorunda idi. Bu dokumalar onların yaşam biçimini, kültürlerini, hayatı anlayışlarını, birbirleri ile olan ilişkilerini, inançlarını yansıtmaktadır. Her boy, oymak ya da aşiretin gelenekselleşmiş, kendine ait dokuma tipleri vardı (Balpınar, 1982:16).

Kilim kelimesi Farsça'dan geldiği söylene de Türkçe bir kelimedir. Farsça ve Türkçe yazılmış eski yazılarda kilim kelimesinin yere serilen yaygı ve derviş cübbesi anlamına geldiği belirtilmiştir. Osmanlı dönemine ait saray tutanaklarında eşya listeleri içinde halı, kaliçe, kilim kelimesine rastlanmaktadır. Osmanlılarda XVIII. – XIX. Yüzyıl dokumanın en parlak geçtiği dönem diyebiliriz (Durul,1985; Deniz, 1991:11).

Anadolu'da Türklere tarihlendirilen en eski kilim örneği 16. yy'a ait olan Osmanlı Saray kilimidir. Bu örnek Konya Mevlana Müzesi'nde bulunmaktadır (Acar, 1982:14). Selçuklular döneminde çok gelişmiş olan dokumacılığın en yaygın türlerinden birinin de kilim olduğu sanılmaktadır.

Sivas Divriği Ulu Cami'sinde bulunan beş kilim parçasında desenleri bakımından XVI. yy çini, kumaş ve saray halıları ile benzerlik göstermektedir. Bu kilim parçaları malzeme ve dokuma teknikleri yönünden incelendiğinde, saray

atölyelerinde özel olarak dokunmuş olabilecekleri tahmin edilmektedir. Bugün ise İstanbul Vakıflar Halı ve Kilim Müzesi'nde sergilenmektedir (Acar, 1982:13; Deniz, 1991:1). Kütahya'nın Hisarbeyoğlu Mustafa Bey Cami'sinde bulunan enine şeritler içinde karanfil motifli kilimde XVI. ya da XVII. yy saray kilimlerindenidir.

Kilim Anadolu'nun hemen her yöresinde dokunmuş ve dokunulmaktadır. Anadolu'da yaşanmış çeşitli etnik gruplar ve kültürler nedeniyle bu kilimlerin teknik ve desenleri çok çeşitlidir. Bazı bölgesel özellikler göstermesine karşın desen yönünden çok az değişime uğramıştır. Ancak çok eski ve çok zengin bir dokuma koleksiyonuna sahip olmamıza rağmen günümüze çok az sayıda örnekleri kalabilmiştir. Bunun en önemli sebebi ise bu dokumaların diğer sanat ürünleri gibi uzun süre toprak altında kalamamalarıdır.

Anadolu kilimleri dokunduğu yere (Eşme, Emirdağ, Karasu vb.) aşirete (Avşar, Yörük, Berihan vb.) aileye yada motife göre değişik isimler alır. Bugün geleneksel olarak sürdürülen bu sanatımız özellikle doğu bölgemizde yaylacılık yapan kişilerin çadırlarını süsleyen ve ince zevkini yansıtan ürünlerdir.

2.4. Kilim Dokumacılığında Kullanılan Hammaddeler

Neolitik çağın sonlarına doğru bazı hayvanların evcilleştirilmesi ile dokumacılık yaygın bir şekilde başlamıştır. Evcilleştirilen bu hayvanlardan elde edilen yünün ilk olarak iki el arasında ovuşturarak daha sonra bir taşın diz üstüne sürterek yapıldığı tahmin edilmektedir. Böyle zor şartlarda elde edilen iplik dokuma malzemesi olarak kullanılmaktaydı.

2.4.1. Yün

İplik yapımında kullanılan ilk ve en eski elyaf yündür. İlk insanlar soğuktan korunmak ve örtünmek amacıyla hayvanların postuna sarınırken, daha sonraları evcileştirdikleri koyun, keçi, deve kıllarından iplik yapmayı ve kumaş dokumayı öğrenmişlerdir. Yün direk kullanılmayacak kadar kısa bir lif olduğu için ipliğe dönüştürmek amacıyla eğilmesi gerekiyordu. Eski çağlarda eğirme işlemi Tanrısal

bir iş sayılmıştır. Hristiyan inancına göre ilk iplik eğiren Havva'dır ve gizemli bir iş olarak kabul edilmiştir.

Kaşgarlı Mahmud'un verdiği bilgilerle XI. yy'da Türkler; hayvanın yünü kırıldıktan sonra yıkanır, elde didilir ya da "yeten" ve ya "yeteng" denilen atımcı yayı ile atılır ve ya "çeçge" adı verilen dokumacığ tırağı ile taranarak kabartılırdı. Bundan sonra ise yün eğrilmek üzere sümek (halka) yapılırdı (Deniz,1991:4; Genç, 1997:8).

Koyunlarda derinin üstünde kalan kısmın kıl kökünden ayrılması ile elde edilen yünler genellikle yaza ve kışa girerken yılda iki kez kırılmaktadır. Mayıs'ta kesilene yün, Ağustos'ta kesilene yapağı adı verilir. Hayvanın doğumundan altı ay sonra elde edilen yünler kuzu yünü, bir yıl sonra kırılırsa yıllık yün denir (Deniz,1991:32; Arabacı, 2004:29).

Koyunların yününün kesilmesine halk arasında kırkım denilmektedir. Koyunlar kırılmadan bir gün önce dereye götürölüp yıkanır. Ertesi gün yünü kesmek için kırkım makası kullanılır. Ülkemizde elle kesim yaygındır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde törenlerle yapılan kırkımdan sonra bu yünler kazanlar içinde ılık suda bir süre bekletilir. Bu yünler akarsu kenarlarında halk arasında "tokaç" olarak bilinen tahta sopalarla dövölerek yıkanır. Yün, yün tırağı ile taranıp temizlenir ve eğirme aracı ile eğrilir (Deniz,1991:32).

Geçmişten günümüze kadar dokumada önemini yitirmeyen yün hayvansal lifler içerisinde en çok kullanılanıdır. Uzunluklarına, kalınlıklarına, parlaklıklarına ve kıvrımlarına göre değişik çeşitte yünler bulunmaktadır. Bu özellikler koyunun cinsi, yaşı, beslenmesi, iklim şartları ve çevresel faktörlere göre değişmektedir (Kaya ve Yazıcıoğlu,1992:166).

Hayvansal lif olan yünün bazı genel özellikleri:

İncelik: Elde edildiği hayvanın cinsine göre farklılık gösterir. Yünün kalitesini belirleyen en önemli özelliktir. Lifi uzunluğu ve inceliği arasında bir ilişki

vardır. Lif incelidikçe kısalır, kalınlaştıkça uzar. Kalınlık arttıkça yünde eğrilme özelliği azalır. Lif incelikleri 10 – 70 micron arasında değişir.

Uzunluk: Uzun liflere kaba yün denir. İnce olan yünler ise kısadır. Yani lif incelidikçe boyu kısalır. 2,5 cm. ile 50 cm. arasındadır.

Parlaklık: Değişiktir. Hayvanın cinsi, yaşadığı bölge, iklime göre değişir.

Nem Alma: Emicilik ve nem alma özelliği çok iyidir.

Keçeleşme Özelliği: Yüne özgü bir özelliktir ve keçeleşme özelliği yüksektir.

Isı Tutma Özelliği: Hayvansal lifler bitkisel liflere göre ısı tutma yetenekleri daha fazladır. Isı tutma özelliği yüksek olan yün bu özelliğini keçeleşmeden alır.

Renk: Genellikle beyazdır. Hayvanın cinsine göre kahve ve siyah yünlerde bulunmaktadır. Yünün doğal rengi sonradan yapılacak bir boyama için önemlidir (Kaya ve Yazıcıoğlu,1992:189; Yakartepe, 1995:609,2157;Arabacı, 2004:33).

Yünün nem çekme özelliği yüksek olduğu için toprak altında çürümeye elverişlidir. Bu yüzden eski çağlarda yapılmış bu el sanatı ürünlerinin en eski örneklerine ilişkin çok az bulgu vardır (Büyük Larousse, 1993:6768).

2.4.2. Pamuk

Pamuk çok eski çağlardan beri bilinen ve yetiştirilen bir bitkidir. İÖ 3000 yıllarında Pakistan'da bükülmüş pamuk iplikleri bulunmuştur. Eski Yunanlı tarihçi ve gezgin Heradot, Hintli kadınların pamuğu eğirerek, tezgâhlarda bez dokuduklarını anlatır.

Osmanlı döneminde ise pamuğa renginden ve çiçeğinden olsa gerek “penbe” denilmiştir. Türkiye Selçukluları ve Osmanlı dönemlerinde pamuk ve özellikle kepez ile ilgili yer adlarının çokluğu bize bu bitkinin Anadolu'ya Türkler tarafından getirildiğini gösterir niteliktedir (Genç, 1997:10; Deniz, 2000:7).

Pamuk bir lif bitkisidir ve tohumlarından da yağ çıkarılır. İlkbaharda ekilen tohumlardan, sonbaharda pamuk hasat edilir. Olgunlaşan pamuklar kozaların açılması sırasına göre elle toplanır. Makine ile de toplanan pamuk için tüm kozaların açılması beklenir (Arabacı, 2004:9). Lifi, yağı ve küspesinden faydalanılan pamuk bitkisi tekstil açısından önemlidir ve özel iklim, toprak koşulları gerektirmektedir (Kaya ve Yazıcıoğlu, 1992:54).

Toplanan pamuk kozaları tohumlarından ayrılmak üzere çırcırlama işlemi yapılır. Çekirdeğinden ayrılmış pamuğa mahlaç denir. Daha sonra elyaf haline getirilir. Pamuk lifi tekstil endüstrisinde çok yaygın kullanılan liflerdendir. Pamuk lifinin bazı genel özelliklerini incelersek;

Uzunluk: Pamuk lifinin kalitesini belirleyen önemli bir özelliktir. Lifi uzunluğu o lifin tekstil endüstrisinde hangi amaçla kullanılacağını belirler. 9 – 55 mm arasında uzunluğu değişmektedir.

İncelik: Uzun lifler genellikle incedir ve bu liflerden ince ve kaliteli iplikler yapılır, kısa lifler ise kalındır. İncelik tayini micronaire cihazı ile yapılır.

Renk ve Parlaklık: Rengi yetiştiği bölgeye göre değişir. Krem, beyaz, gri, sarı, kahverengi olabilir. Pamuk doğal bir matlığa sahiptir. Matlığın sebebi ise tarlada güneş ışığının bir etkisidir. Ancak mercerizasyon işlemi ile kolayca parlak görünüm verilebilir.

Mukavemet: Uzun lifli pamuklar çok sağlamdır. Yaş kopma dayanıklılığı sağlamdır.

Nem Çekme Özelliği: Pamuk %100 nemli ortamda %20 nem çekme özelliğine sahip olmasına rağmen bu nem el ile hissedilmez.

Buruşma Özelliği: Pamuk selülozik bir lif olduğu için çok buruşur (Kaya ve Yazıcıoğlu, 1992:74; Komisyon, 1994:34; Arabacı, 2004:11).

2.5. Kilim Dokumacılığında Kullanılan Araçlar

Tarih öncesi çağlarda ilkel şartlarla başlayan dokumanın zamanla kullanım alanının genişlemesi, ihtiyaçlara cevap veren ürünler oluşturması ile kullanılan araçlarda gelişim göstermiştir.

2.5.1 Kilim Dokuma Tezgâhının Özellikleri

İlk insanlar iki sopa üzerine yatay bir sopa yerleştirip bu yatay sopanın üzerine çözü iplerini yerleştirmişlerdir. Çözü ipliklerinin ucuna ise taş bağlayarak gerginlik yapmasını sağlamışlardır.

İlkel tezgâhlarla icra edilen bu sanat eserleri daha sonraları geliştirilmiştir. El dokumacılığında kullanılan tezgâhları şöyle sıralayabiliriz; dik tezgâh, kamçılı, kamçısız, masa, armürlü, jakarlı tezgâhlar (Akpınarlı, Onuk, Ortaç ve Alp, 1998:18). İlkel tezgâhlarda dokuma yukardan aşağı gelişmiş tezgâhlarda aşağıdan yukarı yapılmaktadır (Yağan, 1978:15).

Anadolu’da genellikle dik tezgâha “ıstar” denilmektedir. Istar tezgâh birbirine dikey paralel duran iki kalın tahta, alt ve üst uçlarındaki oyuklara geçirilmiş iki merdane, gücü sopası ve varan – gelen ağacından oluşan bir düzenektir (Deniz, 1991:4,8; Soysaldı, 1998:213). Yörelere göre ip ağacı, mazman gibi isimler alır (Erten, 1989:192).

Istar tezgâhlarında bulunan yan ağaçlar tezgâhın iskeletidir. Tezgâhın iki yan tarafında bulunur ve tezgâhı ayakta tutar. Bazı ağacı, alt ve üst olmak üzere iki yuvarlak ağaçtır. Uçları girme çubukları için deliktir. Ortası boydan boya olukludur (Durul, 1985). Istar tezgâhta bulunan gücü ağacı çözü iplerinin arasını açmaya yarar (Deniz, 2000:68). Halk arasında vargel veya tarak adıyla bilinen ve ön – arka ipleri ayırmaya yarayan ise varangelendir (Soysaldı,1998:213; Deniz, 2000:69)

2.5.2. Kirkit

Düz dokuma yaygılarının (zili, cicim, kilim, sumak) dokumasında çözümlerin arasından enine geçirilen atkı ipliklerini döverek sıkıştırmaya yarayan alete kirkit denilmektedir (Sözen, 1998:184; Soysaldı, 1998:213).

Dokumada atkılarını sıkıştırmak için kullanılan kirkit yörelere göre dirgene, sümek, didik gibi isimler almaktadır. Ürer'e göre (1994: 651) ; 'Dokuma sırasında atkılarını sıkıştırmak için kullanılan aletin demirden yapılanlarına girgene, ağaçtan yapılanlarına kirkit adı verilmektedir. Genellikle alıç ve gürgen ağacından yapılan kirkitlerin iki dişlilerine dişgir veya sümek (demirde olabilir) , üç ve beş dişlilerine ise kirkit adı verilmektedir.'



Şekil No.1.

2.5.3. Tarak

Yünün yabancı maddelerden, kısa liflerden ayrılarak paralel hale getirilmesinde kullanılan araçtır. Tarakta taranan yünler daha sonra süme (halka) haline getirilir (Deniz, 2000: 71).

2.5.4. İğ

İplik yapımında kullanılan ilk aletlerden biridir. İğ yaklaşık olarak 30–35 cm boyundaki, halkın mil dediği ahşap çubuktan yapılır. Milin alt kısmında ağırşak adında bir ağırlık bulunur. Bu ağırşak milin kendi etrafında dönmesini sağlar. Ağırşak taş, pişmiş toprak, kemik veya ahşaptan yapılır. XX. yy'a kadar hayvanların arka bacaklarının eklem yerinde bulunan oma kemiğinden yapılmaktaydı. Şimdilerde ise daha çok armut, ahlat, çınar ağacı gibi ağır ve dayanıklı ağaçlardan yapılmaktadır (Ögel, 1987: 141; Deniz, 1991: 9).

Divanü Lügati-t-Türk'de belirtildiğine göre iğ'e iğ veya yiğ, iğ'in ağırlığına ise arguşak deniliyordu (Deniz, 1991:9; Deniz, 2000: 7).

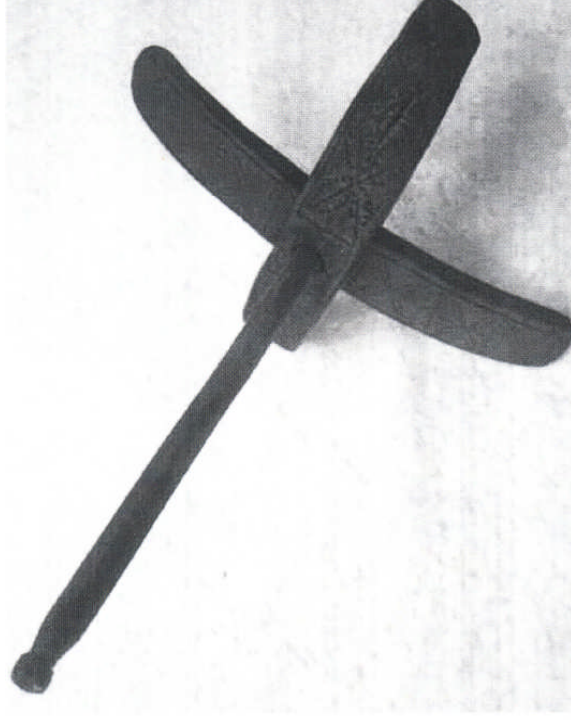


Şekil No.2.

2.5.5. Kirman

Kaşgarlı Mahmud'un yazdığı Divanü Lügati-t-Türk'te ağaçtan yapılan kirmana 'uç' adını verdiklerini söylemiştir (Genç,1997: 8).

Kirman halk arasında eğirtmeç adıyla da bilinir. Kirman 30–35 cm uzunluğundadır. Uzun çubuğun alt kısmında kendi ekseni etrafında dönmesini sağlayan dört kanat bulunur. Kanatlar aslında iki parçadır, birbiri içine geçtiğinden dört parça gibi görünür (Deniz, 2000: 63).



Şekil No.3.

2.5.6. Öreke

Bir metre uzunluğunda bir ağaç çubuğun alt kısmına tahta bala, üst kısmına ise bir külah geçirilerek halka (sümek) yünü bağlayıp, parmak yardımıyla yünü eğirmeye yarayan araçtır (Ergenekon, 1986).

2.5.7. Çıkrık

Ahşap veya demirden yapılan çıkrık XIX. yy'da Anadolu'da kullanılmaya başlanmıştır. Çıkrıklar yörelerimizde çeşitli şekillerdedir. Genellikle ipin sarıldığı bir mil, bu mili çeviren bir kasnak ve kasnağı hareket ettiren koldan oluşmaktadır. Çıkrığa kısa lifler elle verilir. Çıkrık yörelere göre; kol yardımıyla dönen kasnak biçiminde, örümcek şekilli, ayak yardımıyla çalışan pedallı şekillerde olabilir (Aytaç,1982; Deniz, 2000: 63).

2.6. Kilim Dokumacılığında Kullanılan Teknikler

Tersi ve yüzü aynı olan kilim dokumada, renkli atkı ipliği çözümlerin bir alt ve bir üstünden geçerek diğler motifin alanına girmeden oluşur.

Kilim dokumalarda halıda olduğu gibi sıra ile dokumaya gerek yoktur. Dokuyucu motife başlar ve dokuyucunun isteğine göre bölüm bölüm ya da sıra ile dokunabilir (Onuk, Akpınarlı,2003: 17).

Kilim, cicim, zili, sumak, kirkitli dokumaların düz kirkitli grubunda yer almaktadır. Ancak dokuma teknikleri ve görünüşleri birbirinden farklı olan bu dokumaların hepsine birden kilim denilmektedir. Oysa bu yapılan bir hatadır.

Cicim: Özelliğı, biri önde diğeri arkada olmak üzere iki kişi tarafından dokunur. Yüzü ve tersi farklı olan dokumalardır. Motifler oluşurken atkı ve çözümlerin yanı sıra renkli ikinci bir atkı ipliğı daha kullanılır. Yüzeyde kabank bir görünüm, arkada ise karışık ipler görünür (Durul,1969: 11; Akbil,1970:9; Barışta, 1998: 119).

Zili: Cicim tarzında dokunur. Motifler geniş yüzeylidir.2,3 bazen 5 atkı ipliğı üstten atlanıp birer atkı altta kalacak şekilde 2 ayrı desen ipliğı (2 atkı ipliğı)ile dokunur (Balpınar,1982:25).

Sumak: Cicim ve zilide olduğu gibi ek atkı ipliğı kullanılır. Atkı iplikleri her sıra ve çözümlerine tam olarak sarılmasıyla meydana gelir (Balpınar,1982:26).

Bu üç dokumanın (cicim, zili, sumak) hepsi, özelliklerinden de anlaşıldığı gibi birbirinden farklı tekniklerle dokunmaktadır.

Kilim dokumada renkli atkı iplikleri çözümlerin bir alt, bir üstünden geçirilirken uygun oranda bol bırakılır ve kirkitle vurularak aşağı doğru sıkıştırılır. Eğer atkılar çok gergin atılırsa, atkı iplikleri çözümlerin arasında kalacağı için atkı yüzü bir dokuma yerine çözümler yüzü dokuma meydana gelir.

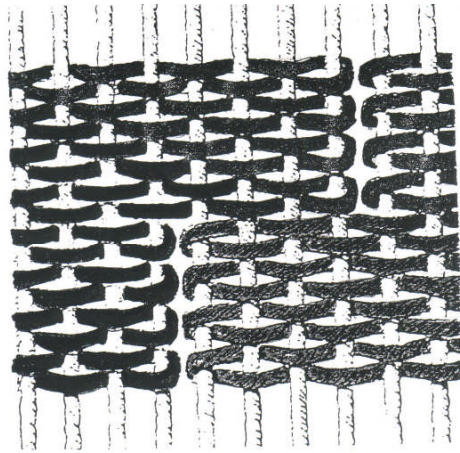
Kilim dokumada çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bunlar; ilikli kilim, desen sınırları eğik olan kilimler, eğri atkılı kilimler, normal atkılı ipliklerinin arasına ek atkılı iplikleri sıkıştırılan kilimler, çift kenetleme ile yapılan kilimler, atkılı ipliklerinin aynı çözgü ipliği üzerinden geri dönmesi ile yapılan kilimler, sarma konturlu kilimler ve eğri atkılı kontur kilimlerdir.

2.6.1. İlikli Kilim

Desen oluşturmak için çözgü ipliklerinin bir üst ve bir altından geçen atkılı iplikleri, komşu desenin sınırına gelince en son çözgü ipliğine dolanarak geri döndüğünde iki renkteki atkının karşılaştığı dikey çizgilerde birer ilik (yarık) meydana gelir. Bu tür iliklerin meydana geldiği kilimlere ilikli kilim denilmektedir.

Kilimde ilik sayısının fazla ve 1 cm'den uzun olması tercih edilmez. Bu nedenle motifler genellikle köşeli, çapraz, enine ve kesik çizgilerden oluşmaktadır (Onuk, Akpınarlı,2003:19). Kilimde ne kadar ilik bulunursa kilimin yapısı ve değeri o derece zayıflar. Bu ilikleri yok etmek için çeşitli teknikler kullanılır (Deniz,1991:16).

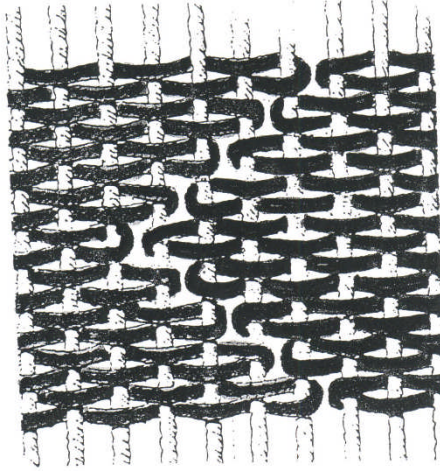
Anadolu'da bir desenden diğer desene geçerken meydana gelen iliklere farda, gedirge, kirtik, yırtık, yarık gibi isimler verilmektedir (Deniz,1991:68).



Şekil No.4.

2.6.2. Desen Sınırları Eğik Olan Kilimler

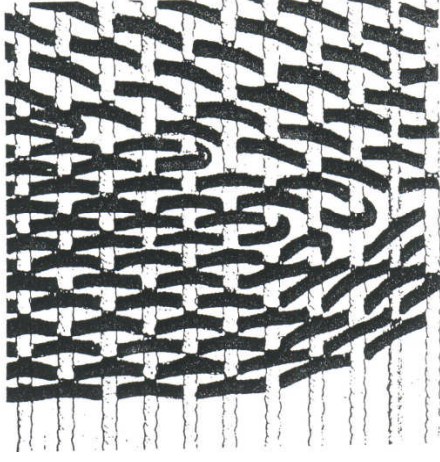
İpliklerin meydana gelmesini önlemek amacıyla kullanılan bir tekniktir. Bu teknikle genelde çapraz ve enine çizgilerden oluşan desenler dokunur(Acar,1975:21).



Şekil No.5.

2.6.3. Eğri Atkılı Kilim Dokuma

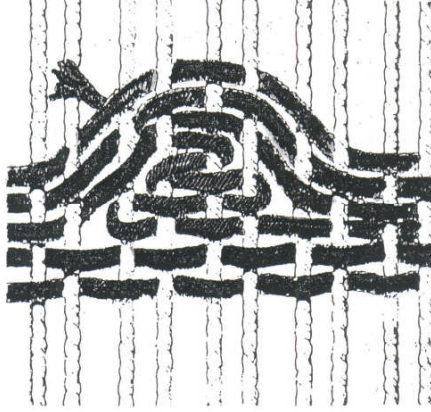
Bu kilim dokuma tekniğinde atkı iplikleri çözgü ipliklerinin arasından düz bir hat şeklinde geçirilir. Atkı ipliklerini motife göre şekillendirmek amacıyla bazı yerlerde kuvvetli, bazı yerlerde de hafif bir şekilde sıkıştırılır ve atkı iplikleri motife göre uygun eğrilik verilerek şekillendirilir. Atkı ipliklerinin gergin ve gevşek sıkıştırılmasından dolayı eğik ve yuvarlak çizgiler meydana gelir (Onuk, Akpınarlı,Ortaç ve Alp ,1998:13).



Şekil No.6.

2.6.4. Normal Atkı İpliklerinin Arasına Ek Atkı İplikleri Sıkıştırılan Kilimler

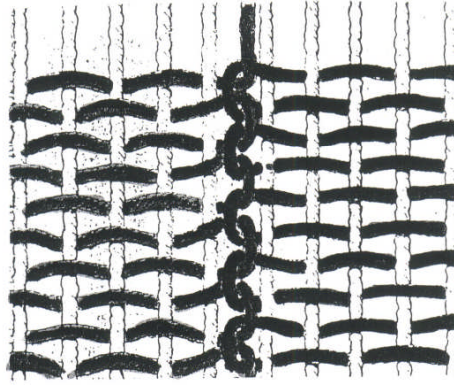
Kilim dokuma düzgün bir şekilde çözgü iplerinin arasında ek atkı iplerinin arasından geçirilen atkı iplikleri kirkitle sıkıştırıldıktan sonra tekrar üzerine ek atkı ipleri ile küçük bir atkı atılması ve desene göre bu atkı sıralarının çoğaltılması ile de eğri çizgiler elde edilebilir. Desene göre bu eğim verildikten sonra tekrar düzgün bir şekilde atkı iplik atılarak sağlamlaştırılır. Ancak bu teknik geometrik desenli olmayan kilimlerde kullanılmaktadır (Aytaç,1982:46; Onuk,Akpınarlı,Ortaç ve Alp,1998:13).



Şekil No.7.

2.6.5. Çift Kenetleme İle Yapılan Kilimler

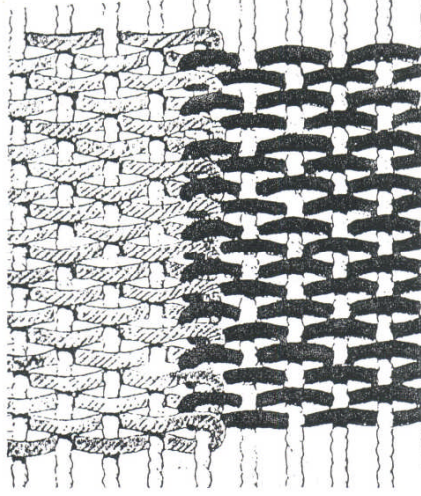
Desen oluşturmak için atılan atkı iplikleri kendi desen alanı bitip komşu desen alanına gelince komşu desenin atkı ipliği ile karşılıklı kenetlenir. Çift kenetlemenin yapıldığı bu teknik ile sağlam ve iliksiz bir dokuma meydana gelmiş olur.



Şekil No.8.

2.6.6. Atkı İpliklerinin Aynı Çözü İpliği Üzerinden Geri Dönmesi İle Yapılan Kilimler

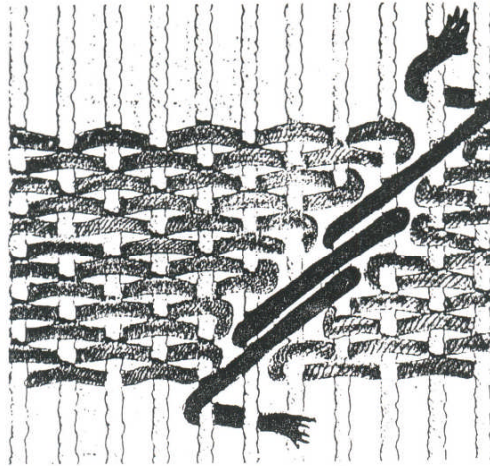
Dokuma yapılırken desen oluşturan atkı iplikleri, kendi desen alanından geriye dönüş yaparken karşılaştıkları aynı tek çözgü üstünden geri dönüş yaparlar. Böylece dikey desen sınırları içerisinde çift gruplar halinde birbirinden ayrılan çözgüler, birbirine bağlanmış olur. Bu teknik geleneksel Türk kilimlerinde kullanılmayan bir tekniktir (Acar,1982;Onuk ve Akpınarlı,2003:21).



Şekil No.9.

2.6.7. Sarma Konturlu Kilimler

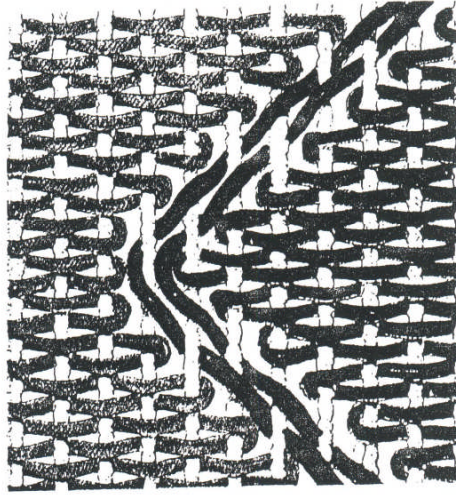
Dokuma esnasında meydana gelen ilikler ayrı bir iplikle motif çevrelerine teker teker yukarı doğru dikey, çapraz ve enine sarılarak bir çerçeve oluşturarak elde edilen bir tekniktir. Bu teknik ile hem ilik oluşmasını önlemekte hem de dokumanın yüzeyinde iğne ile işlenmiş gibi görünen bir kontur görünmektedir. Bu teknik ülkemizde yaygın olarak kullanılmaktadır (Acar,1975;Onuk ve Akpınarlı,2003:23).



Şekil No.10.

2.6.8 Eğri Atkılı Kontur Kilimler

Bu tekniği uygulayabilmek için dokuma esnasında desenler arasında geniş bir boşluk bırakarak motifin kenarında bir kontur ipi ile (aynı renkte) paralel olarak bir alt bir üst şeklinde dokunarak boşluklar doldurulur (Acar, 1975; Onuk ve Akpınarlı 2003:23).



Şekil No.11.

2.7. Kilimlerin Kullanım Alanları

Anadolu'da bir gelenek olarak sürdürülen kilim dokumacılığı özellikle kadın ve kızlar tarafından yapılmaktadır. Dokumanın yaygın olduğu bölgelerde dokuma yapmayı bilmeyen genç kızlar evlilik için tercih edilmez. Bu yüzden evlenmeden önce genç kızlar çeyiz için dokuma yaparlar (Deniz, 2000:59).

Kilim eskidende sadece ev eşyası olarak değil cami, mescit, medrese gibi din ve sosyal kurumlara hediye, hayır amacıyla verilmek üzere de dokunuyordu. Ayrıca Anadolu'da ölen kişinin cenazesi ile birlikte camiye getirilir bağışlanır.

Kilimlerin birçok kullanım alanı bulunmaktadır. Bunlar;

Namazlık: Halk arasında namazlağı, seccade diye de bilinir. Üzerinde namaz kılmak için dokunmaktadır.

Yer Sergisi: Oda veya çadır içine sermek için dokunur. Genellikle bu dokuma iki şak (iki parça) şeklinde dokunur. Şaklardan her biri aynı ama simetriktir. Dokunduktan sonra bunlar yan yana getirilip dikilir.

Duvar Kilimi: Duvardan gelen soğuğu, nemi önlemek ya da duvarı süslemek amacıyla dokunur.

Yük Kilimi: Yatak ve yorganların üstünü kapatmak ya da perde şeklinde germek amacıyla dokunur.

Divan Örtüsü: Sedir ya da divanların üstüne örtülür.

Yastık: İnsanlar otururken sırtlarını yaslamaları için dokunur.

Heybe: İçinde eşya taşımak için dokunur. İnsanlar boyunlarına atıp taşırlar ya da at, eşek gibi hayvanların üzerine atılır.

Çuval: İçinde un, buğday gibi yiyecekleri saklamak ve taşımak için kullanılır.

Mafraş: İçerisinde elbise, çamaşır saklamak için dokunur.

İta, İteği: Ekmek yaparken hamurun üzerini kapatmak ve hamurun suyunu almak için kullanılır. Hamurun suyunu emmesi için yapılanlar genellikle pamuktandır (Deniz, 2000: 87).

Savan: Halk arasında tırlık diye bilinen bu dokuma kışlık yiyecekleri kurutmak amacıyla kullanılır (Deniz,2000:88).

Arkalaç: Dokunduğu yere göre arheleç, arkalık gibi isimler alan bu dokuma sırtta testi taşımak amacıyla kullanılmaktadır (Deniz, 2000: 88).

Birçok kullanım alanı bulunan kilim dokumalarımızı geleneksel Anadolu yaşamının yanı sıra modern şehir yaşamında da devam ettirmeliyiz. Böylece bu el sanatımızı gelecek nesillere aktarıp devamını sağlama yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada belgesel tarama modeli kullanılmıştır. El dokumalarından kirkitli düz dokumalar içinde yer alan kilim dokuma ile ilgili literatür taranmış, kilim dokumacılığı yapan bireylerle görüşülerek bireylerin dokudukları kilimler incelenmiştir.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Iğdır ili oluşturmaktadır. Iğdır ilindeki ön araştırma sonucunda, Yedi Kasım mahallesi, Halfeli köyü, Aralık ilçesine bağlı Kolikent, Aşağı Çamurlu köyü, Yukarı Çamurlu köyü, Aşağı ve Yukarı Topraklı köyünde kilim dokumacılığı yapıldığı tespit edilmiştir. Bu yerlerde kilim dokumacılığı yapan bireylerden tesadüfen seçilen, görüşmeyi kabul eden 50 birey ve 24 kilim örneklem grubu oluşturmaktadır.

3.3.Verileri Toplama Teknikleri

Araştırmada veriler çeşitli yollarla tespit edilmiştir. Dokuma ve kilim dokumacılığı ile ilgili kaynaklar taranmış ve yöreye gidilip araştırma yapılmıştır. Yörede yapılan araştırma için anket hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket soruları 8 tane açık uçlu 24 tane kapalı uçlu toplam 32 sorudan oluşmaktadır. Hazırlanan anket soruları uzman görüşü alınarak incelenmiş ve gerekli düzeltme yapıldıktan sonra çoğaltılmış ve bireylere karşılıklı görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Ayrıca yöreden bulunan 24 adet kilim örneği için bilgi formu hazırlanmıştır. Yörede bulunan kilimlerin fotoğrafları çekilmiş ve bilgi formuna eklenmiştir. Bilgi formunda fotoğrafı bulunan kilimlerin kompozisyon, renk, motif, desen, teknik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

3.4.Verilerin Analizi

Uygulanan anketten elde edilen verilerin frekansları ve yüzdeleri alınarak tablolar haline getirilip yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Anketten Elde Edilen Sonuçlar

Araştırmada Iğdır iline bağlı bazı mahalle ve köylerde kilim dokumacılığıyla uğraşan 50 kişiye uygulanan anket sonuçları değerlendirilerek tablo haline getirilmiş ve yorum yapılmıştır.

4.1.1. Bireylerin Kişisel Özellikleri

Iğdır yöresinde kilim dokuyan bireylerin yaşları ile ilgili veriler değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Bireylerin Yaş Dağılımı

Yaşlar	f	%
12–18	8	16.00
19–24	2	4.00
25–30	-	-
31–36	3	6.00
37–42	2	4.00
43–48	14	28.00
49–54	13	26.00
55–60	7	14.00
61–66	1	2.00
Toplam	50	100.00

* Kilim dokuyan bireylerin yaş gruplarını tespit ederken, 12–66 yaş arası ve 5 yaş aralığı esas alınarak yapılmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde bireylerin % 16'sı 12–18 , % 4'ü 19 – 24, %6'sı 31–36, %4'ü 37 – 42, % 28'i 43–48, % 26'sı 49–54, % 14'ü 55–60, %2'si nin ise 61–66 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Buna göre 43–54 yaş arasındaki bireylerin tablonun %54'ünü oluşturduğu ve kilim dokumacılığının 43–54 yaş arasında yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Yörede genç nüfusun kilim dokumacılığıyla fazla uğraşmadığı görülmektedir.

Bireylerle karşılıklı görüşme yapılarak anket uygulanmıştır. Bu görüşmelerde bireyler kilim dokumacılığının çok emek gerektirmesine karşın emeklerinin karşılıklarını alamadıklarını, sanayi dokumalarını daha çok tercih ettiklerini bu yüzden de genç nüfusun bu el sanatı ile fazla ilgilenmediğini belirtmişlerdir. Ancak yörede Halk Eğitimi Merkezi ve Toplum Merkezinin açmış olduğu kilim kurslarına gelerek burada ücret karşılığı kilim dokumaktadırlar. Bu dokunan kilimler sipariş olduğu için müşterinin istediği motif, renk ve ölçülere göre yapılmaktadır. Ayrıca Osmanlı Saray ve Karabağ motiflerinin dokunduğu tespit edilmiştir.

Onuk ve diğerleri (1998)'nin İçel El Sanatları ile ilgili araştırma kitabında el sanatları ile uğraşan bireylerin 17 – 41 yaş arasında yoğunlaştığı ve bireylerin %69,8'ini oluşturduğunu belirtmişlerdir. Genç nüfusun el sanatlarıyla uğraştığı görülmektedir. Iğdır ve İçel illerinde yapılan iki çalışmada bireylerin yaşları ile ilgili verilere baktığımız zaman farklılık bulunmaktadır. Tekin (1997) Hakkâri ili Kilim dokumacılığı ile ilgili araştırmasında, 13 – 24 yaş arasındaki bireylerin % 70'ini oluşturduğunu belirtmiştir. Iğdır ve Hakkâri kilim dokumacılığı ile ilgili yapılan bu iki araştırma arasında farklılık bulunmaktadır.

Bireylerin medeni durumlarına ilişkin veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Bireylerin Medeni Durumları

Medeni Durumu	f	%
Evli	30	60.00
Bekâr	9	18.00
Dul	11	22.00
Toplam	50	100.00

Tablo 2 incelendiğinde kilim dokumacılığıyla uğraşan bireylerin %60'ının evli, % 22'sinin dul, % 18'inin ise bekâr olduğu görülmektedir. Buna göre yörede kilim dokumacılığı ile uğraşan bireylerin çoğunluğunun evli olduklarını söylemek mümkündür. Yörede genç nüfus kilim dokuma sanatıyla fazla uğraşmadığı için bekâr olan birey sayısı daha azdır.

Onuk ve diğerleri (1998)'nin İçel El Sanatları araştırmasında, bireylerin % 78,9'unun evli olduğunu belirtmişlerdir. İki araştırma arasında paralellik bulunmaktadır.

Kilim dokumacılığı yapan bireylerin öğrenim durumlarına ilişkin veriler, mezun oldukları okullar dikkate alınarak gruplandırılmış ve Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Bireylerin Öğrenim Durumları ile İlgili Dağılımı

Öğrenim Durumları	f	%
Okuma–Yazma Bilmiyorum	38	76.00
Okuma – Yazma Biliyorum	6	12.00
İlkokul Mezunu	5	10.00
Orta Okul Mezunu	1	2.00
Toplam	50	100.00

Bireylerin öğrenim durumları ile ilgili olan Tablo 3 incelendiğinde % 76'sının okuma – yazma bilmediği, %12'sinin okuma yazma bildiği, %10'unun ilkökul

mezunu, %2'sinin ise ortaokul mezunu olduğu görülmektedir. Buna göre yörede kilim dokumacılığı yapan bireylerin çoğunluğunun okuma – yazma bilmediklerini söylemek mümkündür.

Yörede kilim dokuma sanatıyla genç nesil bireyler fazla uğraşmamaktadır. Orta yaş ve üstü grubun uğraştığı bu el sanatında %76'sının okuma – yazma bilmediği tespit edilmiştir. Okuma – yazma bilen %12'lik grup ise İlkokul bitirmemiş ya da yörede Halk Eğitimi Merkezinin açtığı kurslarda okuma – yazma öğrenmişlerdir. Ayrıca araştırmacı yörede verileri toplarken bireylerle görüşme sırasında bireylerin çoğunluğunun Türkçe bilmemelerinden dolayı zorluk yaşamıştır.

Tekin (1997); Hakkâri Kilim Dokumacılığı ile ilgili yaptığı araştırmada bireylerin genellikle ilkokul mezunu olduklarını belirtmiştir. İki araştırma arasında farklılık bulunmaktadır.

Iğdır iline bağlı bazı köy ve mahallelerde kilim dokumacılığı yapan bireylerle yapılan ankette, temel geçim kaynakları ile ilgili soruya %100' tarım ve hayvancılık cevabını vermiştir. Görüşmeler sırasında hepsinin koyun beslediği ve koyunun ynleri ile de dokuma ve örücülük yaptıkları bunun yanı sıra yatak, yorgan yapmada da kullandıkları tespit edilmiştir.

4.1.2. Kilim Dokuyan Bireylerin Kilim Dokumayı ğrenme Kaynağı, Başlama Yaşı, Amacı, Kaç Yıldır Yaptıkları ve Yörede Yapılan El Sanatları

Iğdır ilinde kilim dokuyan bireylerin kilim dokumayı nerden öğrendikleri ile ilgili veriler ve sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Kilim Dokumayı Öğrenme Kaynakları ile İlgili Dağılım

Kilim Dokumayı Öğrenme Kaynakları	f	%
Ailemden	41	82.00
Kurstan	9	18.00
Toplam	50	100.00

Tablo 4 incelendiğinde bireylerin % 82'sinin ailesinden, %18'inin kursta kilim dokumayı öğrendikleri tespit edilmiştir. Buna göre, bireylerin çoğunluğunun kilim dokumayı ailesinden öğrendiğini söyleyebiliriz. Kursta kilim dokumayı öğrenenler ise, Halk Eğitimi Merkezinin açtığı kurslarda öğrenmişlerdir.

Tekin(1997) Hakkâri yöresinde yaptığı araştırmasında bireylerin %56'sının kilim dokumayı ailesinden öğrendiklerini belirtmiştir. Buna göre Iğdır ve Hakkâri yöresinde yapılan iki araştırma arasında benzerlikler bulunmaktadır.

Bireylerin kilim dokumaya kaç yaşında başladıkları ile ilgili veriler ve sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Bireylerin Dokumaya Başlama Yaşı ile İlgili Dağılım

Kilim Dokumaya Başlama Yaşı	f	%
10–20 yaş	42	84.00
21–30 yaş	6	12.00
31–40 yaş	2	4.00
Toplam	50	100.00

Tablo 5 incelendiğinde bireylerin % 84'ünün 10 – 20 yaşta, %12'sinin 21 – 30 yaşta, %4'ünün ise 31–40 yaşta kilim dokumaya başladığı görülmektedir. Buna göre bireylerin çoğunluğunun 10 – 20 yaşlarında kilim dokumaya başladığı söylenebilir.

Yapılan görüşmelerde küçük yaşlarda bu sanat dalına ilgi duyduklarını, ev işlerini hemen bitirip kilim dokumak için sabırsızlandıklarını ve bu işin onları mutlu ettiğini belirtmişlerdir. Ancak şimdi bu sanat dalına eskisi kadar ilgi duymadıklarını, çok zaman aldığını ve zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Kilim dokumacılığıyla uğraşan bireylerin kilim dokuma amaçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Kilim Dokuma Amaçları ile İlgili Dağılımı

Kilim Dokuma Amaçları	f	%
Boş zamanları değerlendirmek için	13	26.00
Aile ekonomisine katkıda bulunmak için	2	4.00
Çeyiz için	36	72.00
Geleneği devam ettirmek için	21	42.00

N= 50

* Bireyler birden fazla seçeneğe cevap vermişlerdir.

Yörede kilim dokumacılığı yapan bireylerin %26'sı boş zamanlarını değerlendirmek, %4'ü aile ekonomisine katkıda bulunmak, %72'i çeyiz, %42'si ise geleneği devam ettirmek için dokuma yaptıklarını belirtmişlerdir. Buna göre bireylerin çeyiz ve geleneği devam ettirmek amacıyla kilim dokuduklarını söylemek mümkündür.

Yörede bireylerle yapılan karşılıklı görüşmelerde, eskiden kilim dokumayı bilmeyen kişinin evlilik için uygun görülmediğini, çeyizinde kilim dokuma olmadan gelin olamayacağını belirtmişlerdir. Yörede bireyler kilim dokumacılığından yeterli maddi kazanç elde etmediklerini belirtmişlerdir.

Tekin (1997); Hakkâri ilinde yaptığı araştırmada örneklem grubundaki bireylerin %12'sinin boş zamanları değerlendirmek, %18'inin çeyiz, %10'unun pazarlamak, %60'ının aile ihtiyacını karşılamak için kilim dokuduklarını belirtmiştir.

Bireylerin kaç yıldır kilim dokumacılığı yaptığı ile ilgili veriler değerlendirildiğinde sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Kaç Yıldır Kilim Dokumacılığı Yaptıkları İle İlgili Dağılım

Kaç Yıldır Kilim Dokumacılığı Yaptıkları	f	%
1-5 yıl	9	18.00
6-10	5	10.00
11-15	10	20.00
16-20 yıl	21	42.00
20 yıl üstü	5	10.00
Toplam	50	100.00

Bireylerin %18'i 1-5 yıl, %10'u 6-10, %20'si 11-15 yıl, %42'si 16-20 yıl %10'u ise 20 yıldan fazla kilim dokumacılığı yaptıkları saptanmıştır.

Buna göre yörede bireylerin 15-20 yıldır kilim dokumacılığı yaptıkları saptanmıştır. Ancak yapılan görüşmelerde bireylerin çoğunluğunun bu el sanatını günümüzde yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Yörede yapılan el sanatlarından bireylerin hangisi ile uğraştıkları ile ilgili veriler ve sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Yörede Yapılan El Sanatları ile İlgili Dağılım

El Sanatları	f	%
Dokumacılık	25	50.00
Örücülük	20	40.00
İşlemecilik	12	24.00

N= 50

* Bireyler birden fazla seçeneğe cevap vermişlerdir.

Tablo 8 incelendiğinde örneklem grubundaki bireylerin yaptıkları el sanatlarından % 50'si dokumacılık, %40'ı örücülük, %24'ünün ise işlemecilikle uğraştıklarını söylemek mümkündür.

Yörede yapılan araştırmada dokumacılığın kilim, zili ve halı türünün daha çok yapıldığı tespit edilmiştir.

Onuk ve diğerleri (1998)'nin İçel El Sanatları ile ilgili yaptıkları araştırmalarında, yörede bireylerin %58.7'si örücülük, %29.3 dokumacılık, %11,1'inin ise el sanatları ile uğraşmadıklarını belirtmişlerdir. Iğdır ve İçel İllerinde yapılan araştırmalarda bireylerin uğraştıkları el sanatları arasında benzerlikler bulunmaktadır.

Bireylerin kilimi nerede dokudukları konusunda yapılan değerlendirme Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Kilim Dokunan Yerle İlgili Dağılım

Dokunan Yer	f	%
Evde	46	92.00
Atölyede	4	8.00
Toplam	50	100.00

Tablo 9 incelendiğinde yörede bireylerin % 92'sinin evde, % 8'inin ise atölyede kilim dokudukları görülmektedir. Buna göre yörede en çok atölyede kilim dokunduğunu söylemek mümkündür.

Bireylerin günlük kilim dokumaya ayırdıkları zaman ile ilgili veriler değerlendirilerek Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Günlük Çalışma Süreleri İle İlgili Dağılım

Çalışma Süreleri	f	%
2-4 saat	3	6.00
5-7 saat	35	70.00
8 saat ve üstü	12	24.00
Toplam	50	100.00

Tablo 10 incelendiğinde bireylerin %6'sının 2-4 saat, %70'inin 5-7 saat, %24'ünün 8 saat ve üstünde günlük dokuma yapmaya zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. Buna göre yörede bireylerin günlük 5-7 saat dokuma yaptıklarını söylemek mümkündür.

Tekin (1997) Hakkâri Kilim Dokumacılığı ile ilgili yaptığı araştırmada yöredeki bireylerin %60'ı günde 2-4 saat, %36'sının 5-7 saat, %4'ünün ise 8 saat ve üstünde dokuma yaptıklarını belirtmiştir. Iğdır ili kilim dokuyucuları ile Hakkâri ili kilim dokuyucularının günlük kilim dokumaya ayırdıkları süre ile ilgili farklılıklar bulunmaktadır.

Yöredeki örneklem grubuna yapılan ankette bireyler günlük kaç cm kilim dokuduklarına ilişkin soruya %73'ü 20 - 40 cm %27'si ise 40 - 60 cm arasında dokuma yapabildiklerini belirtmişlerdir. Bunun ise yaptıkları mevsime göre değişiklik gösterdiğini söylemişlerdir. Yaz ve bahar aylarında tarla işleri ile uğraştıkları için bu sanat dalıyla fazla ilgilenemediklerini ancak kış aylarında ev işlerini bitirdikten sonra geri kalan zamanlarını dokuma yapmaya ayırdıklarını

belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra kullanılan ipin kalınlığı, kişinin yeteneği, motif özelliğine göre de günlük kaç cm dokuduklarının değiştiğini belirtmişlerdir.

Tekin (1997) Hakkâri ilinde yaptığı araştırmada bireylerin %80'i 15 – 25 cm, %20'sinin 26 – 36 cm arasında kilim dokuduklarını ve genellikle kış aylarında bu sanat dalını icra ettiklerini belirtmiştir. Iğdır ve Hakkâri kilim dokuyucularının günlük dokudukları kilim uzunluğu ve yapılan mevsim açısından benzerlikler görülmektedir.

4.1.3. Iğdır İli Kilim Dokumacılığında Kullanılan Araç ve Gereç Özellikleri

Yörede yapılan araştırmalardan elde edilen veriler değerlendirildiğinde bireylerin % 100'ünün yatay (yer) tezgâh kullandığı belirlenmiştir. Ancak son yıllarda Halk Eğitimi Merkezinin açmış olduğu kilim kurslarında (dikey) ıstar tezgâh kullanılmaktadır.

Çözümlerin arasından geçen atkı ipliklerini sıkıştırmak için ise bireylerin % 100'ünün kirkit kullandığı tespit edilmiştir. Kirkitin ise genelde ağaçtan yapıldığı demirden yapılanlarının ise nadir bulunduğu belirlenmiştir.

Örnekleme grubundaki bireylerin kilim dokumada atkı ve çözgü ipi olarak yün iplik kullandıklarını, bu yün ipliği kendi koyunlarından elde edip iğ (yörede teşi deniliyor) ile kendilerinin eğirdiklerini belirtmişlerdir.

Yöredeki bireylerin %100'ü kendi eğirdikleri ipliklerini toz halinde satın aldıkları boyalar ile boyamaktadırlar. Halk Eğitim Merkezinde sipariş olarak dokunan kilimlerde ise kök boya ile boyanmış yün iplikler kullanıldığı belirlenmiştir. Bu iplikler ise Siirt ilinden makinede eğrilmiş, kök boya ile boyanmış hazır şekilde satın alınmaktadır. Bireyler yörede kök boyacılığının 1960 yılına kadar yapıldığını daha sonraları bunun yerini anilin boyaların aldığını belirtmişlerdir.

Akpınarlı (1997)'nin Eşme ve Van Kilimleri ile ilgili araştırmasında, Eşme ve Van yöresinde atkı, çözgü ipliklerinde yün kullanıldığını, Eşme ilçesinde çözgü

ipliğinde bazı köylerde pamuk ipliği kullanıldığını da belirtmiştir. Tekin (1997)'nin Hakkâri ilinde yaptığı araştırmada atkıda yün, çözgüde ise yün ve pamuk kullanıldığını belirtmiştir. Buna göre üç yörede yapılan araştırmalar arasında benzerlikler bulunmaktadır.

Iğdır yöresinde kilim dokumacılığında kullanılan iplik çeşidinin yün olması ürünün pazarlamasında etkili olduğu ve daha çok talep gördüğü belirlenmiştir.

4.1.4. Iğdır Kilim Dokumacılığında Kullanılan Teknikler

Iğdır ilinde bireylerin % 100'ü kilim dokumadaki çözgü ipliklerini haşıllamadıklarını ve çözgü çözme işlemini ise tezgâh üzerinde yaptıklarını belirtmişlerdir. Çözgüde kullanılan yün iplikleri atkı ipliğine göre daha kalın yaptıklarını ve fazla eğirdiklerini belirtmişlerdir.

Tekin (1997)'nin Hakkâri ilinde yaptığı araştırmada bireylerin %100'ünün çözgü iplerini haşıllamadıklarını ve çözgü çözme işlemini tezgâh üzerinde yaptıklarını belirtmişlerdir. İki araştırma arasında benzerlik bulunmaktadır.

Iğdır kilimlerinde yapılan dokuma tekniklerini incelediğimizde %100'ünün ilikli kilim, desen sınırları eğik olan kilimler ve konturla çerçeveleme tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Akpınarlı (1997)'nin Eşme ve Van Kilimlerin ortak özellikleri ile ilgili araştırmasında %75'i ilikli kilim, %16'sı ayrı motif ipliği ile ilikleri kapatma, %9'u konturlu çerçeveleme tekniğini kullanıldığını belirtmiştir. Buna göre iki araştırma arasında benzerlikler görüldüğünü söylemek mümkündür.

Yörede eskiden yapılan kilimler ile yeni yapılan kilimler arasındaki farklar ile ilgili veriler değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Eskiden Yapılan Kilimler İle Yeni Yapılan Kilimler Arasındaki Farklar

Farklar	f	%
Araç – Gereç	32	64.00
Desen – Motiflerinde	21	42.00

N= 50

* Bireyler birden fazla seçeneğe cevap vermişlerdir.

Bireyler İğdır yöresinde eskiden yapılan kilimler ile günümüzde yapılan kilimler arasında araç-gereç, desen ve motiflerinde farklar olduğunu belirtmişlerdir. Eskiden sadece yatay (yer) tezgâhı kullanılırken şimdilerde dikey (ıstar) tezgâhın kurslarda kullanıldığını belirtmişlerdir. Desen ve motiflerde ise Karabağ ve Osmanlı Saray motiflerinin dokunduğu tespit edilmiştir.

Kilim dokumacılığının geliştirilmesi için bireylerin önerileri ile ilgili veriler ve sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Kilim Dokumacılığının Geliştirilmesi için Bireylerin Önerileri

Öneriler	f	%
Tanıtımına önem verilmesi	4	8.00
Gelenekselliğin bozulmaması	3	6.00
Pazarlanmasına yardım	27	54.00
Kilim sanatını yaşatmak için bireylerin bilgilendirilmesi	5	10.00
Önerim yok	11	22.00
Toplam	50	100.00

Tablo 12 incelendiğinde bireylerin %8'i tanıtıma önem verilmesini, %6'sı gelenekselliğin bozulmamasına, %54'ü pazarlanması için yardım edilmesi, %10'u bu sanatın yaşatılması için bireylerin bilgilendirilmesi gerektiği, %22'sinin ise önerisinin olmadığı görülmektedir. Buna göre bireylerin en çok pazarlanmasına yardım önerisinde bulunduğunu söylemek mümkündür.

4.1.5. Iğdır Kilimlerinde Kullanılan Renk, Desen, Motif ve Kompozisyon Özellikleri

Iğdır ilinde yapılan araştırmada en çok kullanılan renkle ilgili veriler değerlendirildiğinde bireyler; bordo, yeşil, kırmızı, kahverengi, siyah, sarı, krem rengi olduğunu belirtmişlerdir. Yörede bulunan kilim örnekleri incelendiğinde genellikle zeminde bordo, bordürde siyah, desende ise sarı, gri, krem rengi ve turuncu rengin kullanıldığı görülmektedir. Genelde koyu renklerin kullanıldığını bunun sebebinin ise kirlenmeyi kamufle ettiği için tercih edildiğini belirtmişlerdir. Yörede incelenen kilim örneklerinin renk dağılımları ile ilgili veriler Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13. İncelenen Kilim Örneklerinde Kullanılan Renklerin Dağılımı

Renkler	f	%
Siyah	24	100.00
Bordo	24	100.00
Krem Rengi	4	16.60
Sarı	21	87.50
Pembe	21	87.50
Gri	15	62.50
Kahverengi	15	62.50
Hardal Sarısı	1	4.16
Beyaz	17	70.83
Yeşil	12	50.00
Turuncu	21	87.50
Mavi	15	62.50
Kırmızı	1	4.16

N: 24

Tablo 13 incelendiğinde kilim örneklerinde en çok siyah, bordo, turuncu, pembe ve sarı rengin kullanıldığı görülmektedir.

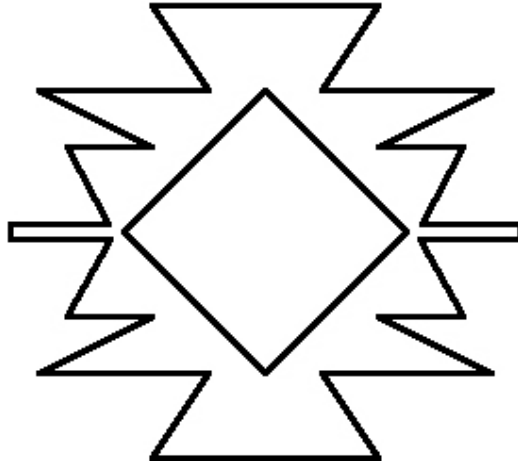
Bireylerle yapılan görüşmelerde kilimlere bazı köylerde “Emeni” bazılarında ise “Yemeni” adını vermektedirler.

İncelenen kilim örneklerinde genellikle aynı tür kompozisyonların bulunduğu çift bordürlü ve göbekli dokumalar görülmektedir. Ayrıca geometrik ve sembolik bezemelerin yoğun kullanıldığı tespit edilmiştir.

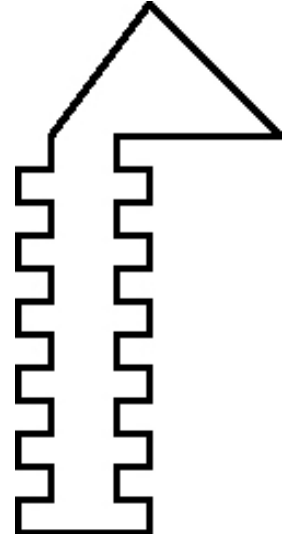
Akpınarlı (1997); “Van Kilimleri ile Eşme Kilimlerinin Genel Özellikleri” araştırmasında, Van kilimlerinde genellikle geometrik bezemelerinin kullanıldığını

fakat yörede bireylerin bu motiflere figürlü, bitkisel, bitkisel ve nesneli bezeme isimler verdiklerini belirtmiştir. İki araştırma arasında benzerlikler bulunmaktadır.

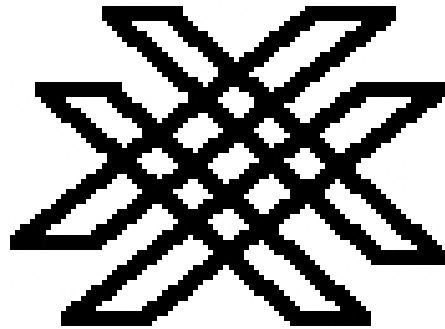
Ayrıca yörede bireylerin tamamı kilimde kullandıkları motif ve kompozisyonu geleneğe bağlı olarak yaptıklarını belirtmişlerdir. Iğdır yöresinde kilimlerde kullanılan bazı motiflerin çizimleri aşağıda sunulmuştur.



Şekil No.12.



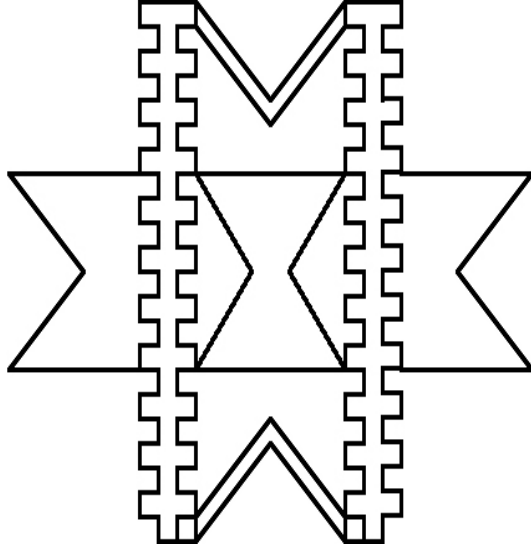
Şekil No.13.Tarak



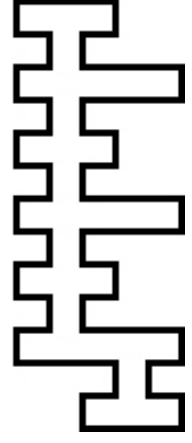
Şekil No.14.



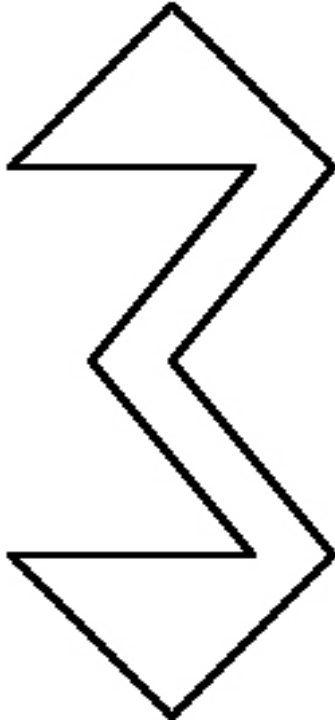
Şekil No.15.Zikzak



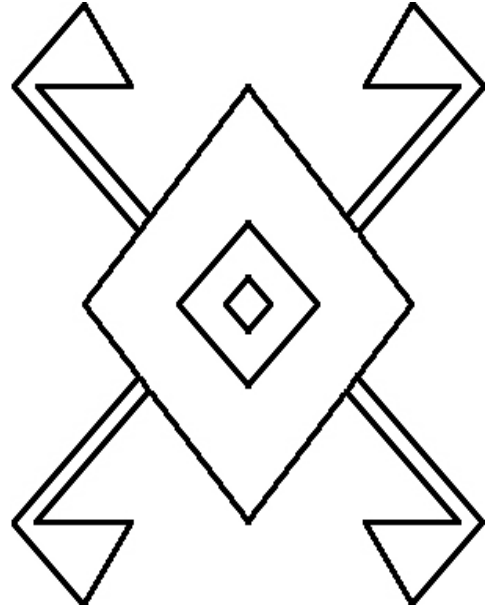
Şekil No.16.Yıldız



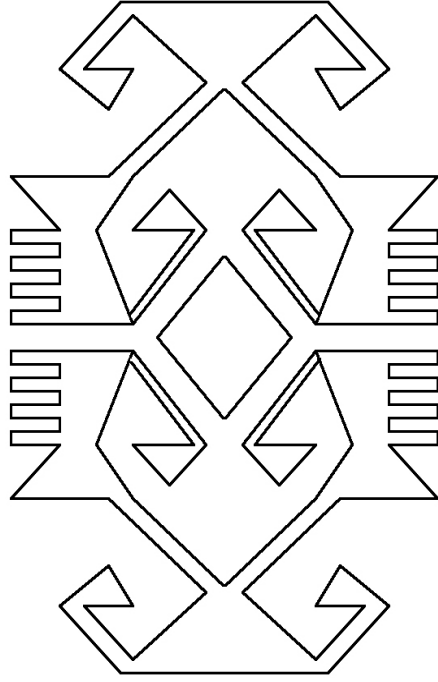
Şekil No.17.



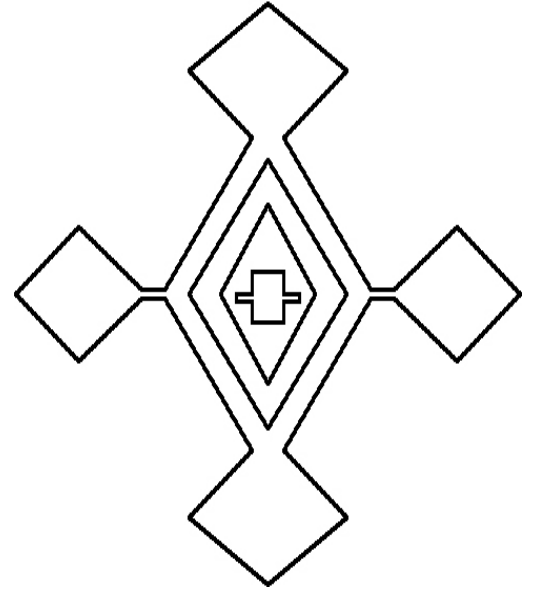
Şekil No.18.Nik



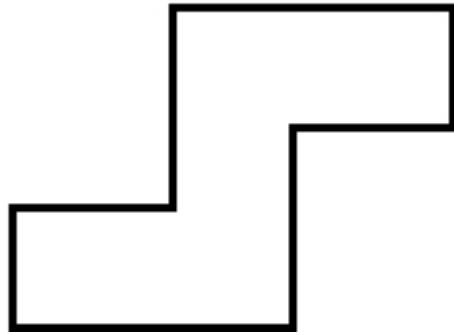
Şekil No.19.



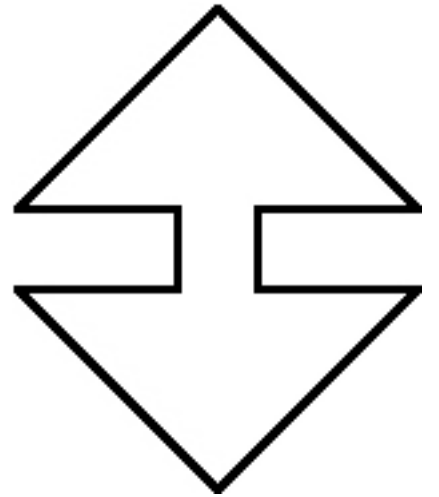
Şekil No.20.



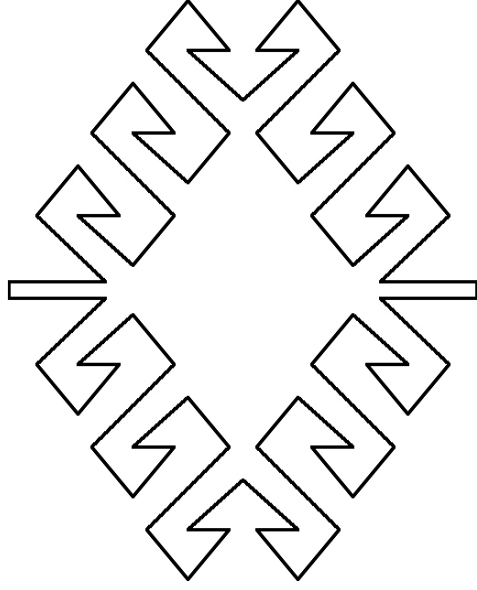
Şekil No.21.



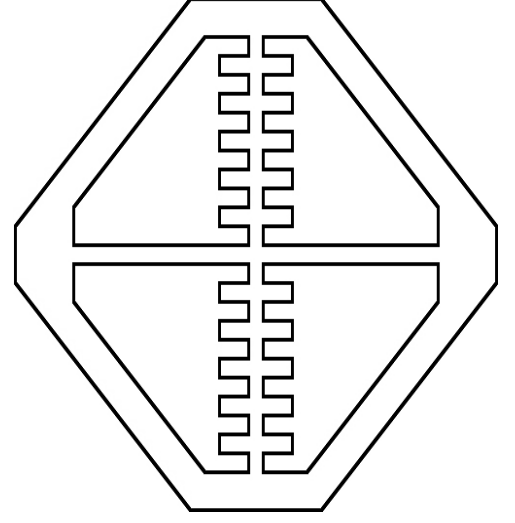
Şekil No.22.



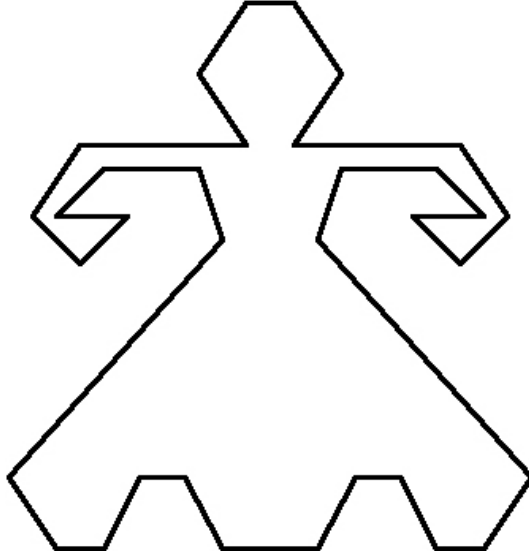
Şekil No.23.Gül



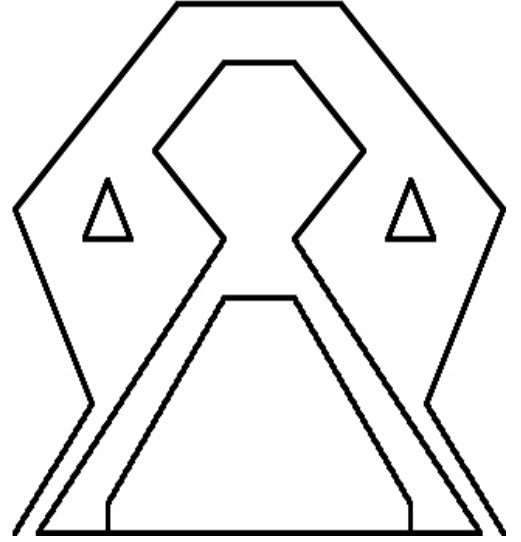
Şekil No.24.



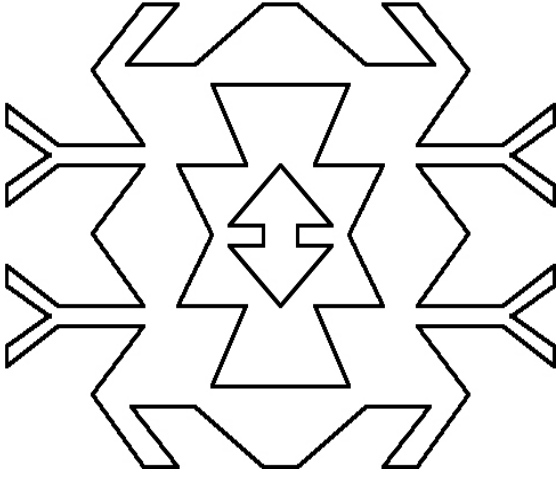
Şekil No.25.Ayna



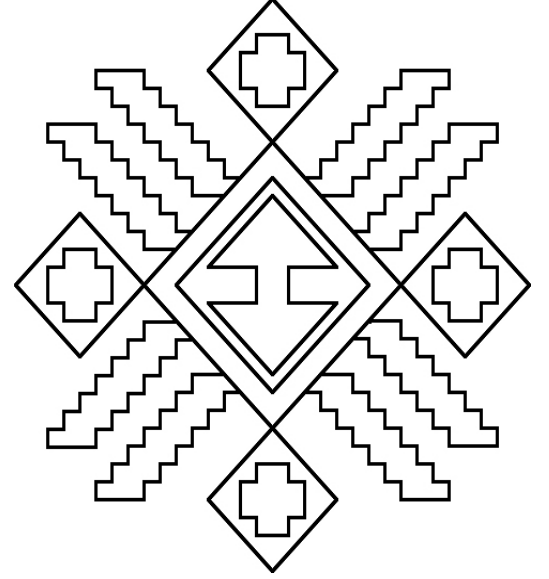
Şekil No.26.Eli Belinde Gelin



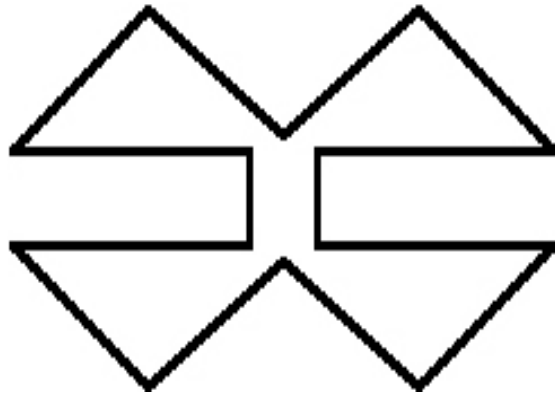
Şekil No.27.Mer (Adam)



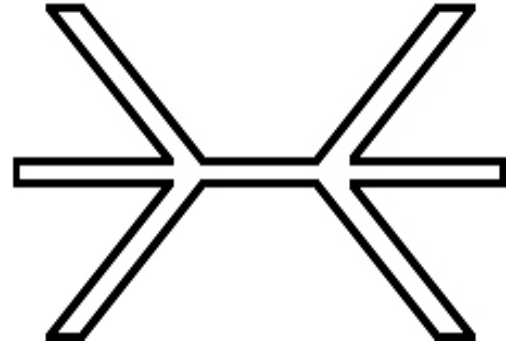
Şekil No.28.Kurbağa



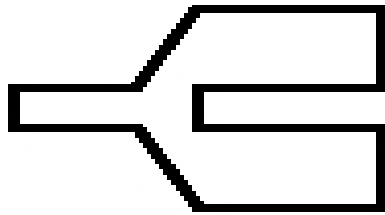
Şekil No.29.



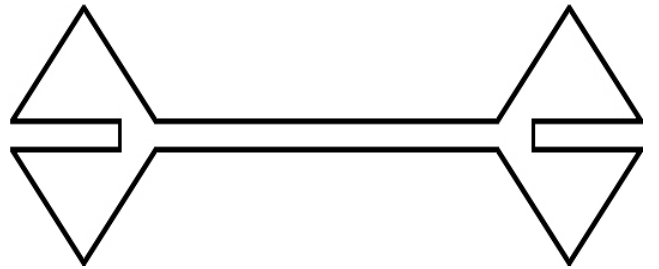
Şekil No.30.



Şekil No.31.Mesi (Balık)



Şekil No.32.



Şekil No.33.

4.1.6. İğdır Kilimlerinin Kullanım Alanları ve Ebatları

İğdır ilinde dokunan kilimlerin kullanım alanları ile ilgili veriler ise sonuçları Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 14. Kilimlerin Kullanım Alanları

Kullanım Alanları	f	%
Yere sermek için	31	62.00
Süs için	10	20.00
Yük örtüsü	22	44.00
Heybe	5	10.00
Mafraş	10	20.00

N: 50

*Bireyler birden fazla seçeneği işaretlemişlerdir.

Tablo 14 incelendiğinde bireylerin %62’ si yere sermek için, % 20 ‘ si süs için, %44’ü yük örtüsü, % 10’u heybe, %20’si mafraş olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Buna göre yörede kilim en çok yere sermek ve yük örtüsü olarak kullanılmaktadır.

Yörede incelenen kilim örneklerinin ebatları ile ilgili dağılım Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. İncelenen Kilimlerin Ebatlarının Dağılımı

Boyut	En Az	En Çok	X
Ürünün Eni	80 cm.	200 cm.	162.2
Ürünün Boyu	100 cm.	620 cm.	417.70

Tablo 15’de görüldüğü gibi yörede tespit edilen kilimlerin enleri 80 ile 200 cm. arasında, boyları ise 100 ile 620 cm. arasında değişmektedir. Yörede ihtiyaca göre farklı ebatlarda kilimler dokunmaktadır.

4.1.7. Yörede Kilim Dokuyan Bireylerin Sağlık Problemleri

Iğdır yöresinde kilim dokumacılığı yapan bireylerin %100’ü sağlıklarının olumsuz yönde etkilendiğini belirtmişlerdir. Genellikle dik oturulmadığı için sırt, bel, boyun ağrısı olduğunu, uzun süre dokuma ile uğraştıkları için de görme bozukluğu yaşadıklarını söylemişlerdir. Yörede kış aylarında dokuma yapıldığı ve evin boş odalarında tezgâh kurulu olduğu içinde soğuktan olumsuz yönde etkilendiklerini belirtmişlerdir.

4.1.8. Kilim Dokumacılığının Yöreye Ekonomik Katkıları

Iğdır ilinde kilim dokuyan bireylerle yapılan görüşmelerde, bireylerin %100’ü kilim dokumacılığından elde ettikleri gelirin yeterli olmadığını ve dokudukları kilimleri satan bir mağaza olmadığını belirtmişlerdir.

Bu sanat dalının fazla zaman alması, emek, özveri ve sabır gerektirmesine karşın pazarlamada güçlükler yaşamaları, emeklerinin karşılığını alamamaları gibi nedenlerden dolayı bu sanat dalına olan ilginin gittikçe yok olmaya başladığı tespit edilmiştir. Bireylerin eskiden dokudukları kilimleri ise Doğubayazıt, Van gibi yörelerden gelen kişilerin değerinin çok altında tencere , battaniye, makine halısı gibi ürünlerle değiştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu sebeplerden dolayı yöredeki bireyler sadece evde kullanıp kendi ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kilim dokuduklarını belirtmişlerdir.

4.2.Bilgi Formları

BİLGİ FORMU 1



Fotoğraf No:1

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.05.2006

Bulunduğu Yer: Aşağı Çamurlu Köyü

Üretim Tarihi: 1951

Boyutları

En: 1m. 20 cm

Boy: 3 m. 50 cm

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözgü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Krem rengi, sarı, pembe, siyah, gri, kahverengi, hardal sarısı

Kilimin Yöredeki Adı: Beş Göbekli Göl Kilim

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Baklava, zikzak, üçgen, beşgen

Sembolik Bezeme: Ayna

Figürlü Bezeme: Koç Boynuzu

Nesneli Bezeme: Tarak, basamak, çengel

Bitkisel Bezeme: -

Kompozisyon:Dokumaya siyah sonra kahverengi çizgi yapılarak başlanmıştır. Yatay ve dikey bordürde “ayna’ motifi kullanılmıştır. Ayrıca dikey bordürde “tarak” beyaz renkte uygulanmıştır. Zeminle bordür arasına kahverengi etrafı siyah konturla yapılmış “zik zak” motifi kullanılmıştır. Zeminde bordo renk üzerine beş tane “baklava” motifi belirli aralıklarla dizilmiştir. Baklava motifinin etrafı siyah renkte “basamak” motifi ile bezenmiştir. Baklava motifinin ortasına üçgen ve beşgen şeklinde geometrik motifler yerleştirilmiştir. Dokumanın saçak kısımları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: BİNGÖL KARAR

Doğum Yeri ve Yılı: Kars_1950

Öğrenimi : İlkokul terk

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Aşağı Çamurlu Köyü Aralık/Iğdır

Diğer Bilgiler: ----



Şekil No.34.

BİLGİ FORMU 2



Fotoğraf No:2

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.05.2006

Bulunduğu Yer: Aşağı Çamurlu Köyü

Üretim Tarihi: 1977

Boyutları

En: 1m. 85 cm.

Boy: 4 m. 40 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 5

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Krem rengi, beyaz, pembe, yeşil, sarı, gri, turuncu, mavi

Kilimin Yöredeki Adı: Dört Göl

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Dörtgen, üçgen

Sembolik Bezeme: Nik, halay, yıldız

Figürlü Bezeme: Mesi (balık)

Nesneli Bezeme: Tepsi

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon:Dokumaya siyah çizgi yapılarak başlanmıştır. Bordürde dikdörtgenler paralel şekilde kullanılarak bordo, gri, mavi, turuncu, yeşil, pembe renklerle ard arda dizilmiştir. İkinci sıra bordür ise sarı renk üzerine bordo renkle ‘halay’ motifi yapılmıştır. Zemin ise dört tane sekizgenin bordo renk üzerine krem rengi ile ard arda dizilmesinden oluşmuştur. Sekizgenlerin etrafı üçgen şeklinde oluşan ‘nik’ motifi ile bezenmiştir. Sekizgenlerin içine ‘tepsi’ motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın zemininde başta ve sonda her iki yana ‘yıldız’ motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın zemininde ki boşluklarda ‘üçgen’ , ‘baklava’ ve ‘nik’ motifleri bulunmaktadır. Saçak kısımları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Bingöl KARAR

Doğum Yeri ve Yılı: Kars - 1950

Öğrenimi: İlkokul Terk

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Aşağı Çamurlu Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Yörede bu dokuma Moçki Alyan aşiretinin dokuduğu kilim olarak bilinmektedir.



Şekil No.35.

BİLGİ FORMU 3



Fotoğraf No:3

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.05.2006

Bulunduğu Yer: Aşağı Çamurlu Köyü

Üretim Tarihi: 1970

Boyutları

En: 1m. 23 cm.

Boy: 4 m. 10 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Pembe, beyaz, gri, sarı, açık yeşil, siyah, bordo, kahverengi

Kilimin Yöredeki Adı: Samahır (Semaver)

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, düz çizgi, dörtgen

Sembolik Bezeme: Semaver, nik, göl

Figürlü Bezeme: --

Nesneli Bezeme: Tepsi

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Kilime kahverengi bir çizgi yapılarak başlanmıştır. Kilimin bordüründe siyah zemin üzerine dört tane üçgenin birleşmesinden oluşan kare motifler belirli aralıklarla dizilmiştir. Zeminde bordo renk kullanılmıştır. Bordo renk üzerine yörede ‘göl’ motifi olarak bilinen üç tane çokgen yerleştirilmiştir. Çokgenlerin etrafı beyaz renkte ‘nik’ motifiyle çevrelenmiştir. Dokumanın zemininde hardal sarısı renkte etrafı siyah konturla çevrelenmiş kilime adını veren ‘samahır’ (semaver) deseni yerleştirilmiştir. Zeminin tam ortasındaki çokgenin içerisinde ‘tepsi’ motifi bulunmaktadır. Dokumanın saçak kısımları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Elmas TENCİK

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır_1954

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Aşağı çamurlu Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Yörede genellikle Suveren köyünde dokunan bu kilimde Moçki

Alyan aşiretinin dokuduğu bir örnektir.

BİLGİ FORMU 4



Fotoğraf No:4

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 27.05.2006

Bulunduğu Yer: Yukarı Çamurlu Köyü

Üretim Tarihi: 1980

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 4 m. 50 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 3

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 5

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Sarı, siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Turuncu, pembe, gri, mavi, beyaz, bordo, siyah, sarı

Kilimin Yöredeki Adı: Dört Göl

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Dörtgen, üçgen, düz çizgi, baklava, sekizgen

Sembolik Bezeme: Halay, nik

Figürlü Bezeme: Mesi (balık) ,koçboynuzu

Nesneli Bezeme: Tepsi, çengel, tarak

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya geometrik bezeme tarzında dikdörtgen motiflerin yan yana dizilmesiyle başlanmıştır. Dikey bordürde de 'tarak' motifi boyuna doğru kullanılmış ve yanında dikdörtgen motifler başlangıçta olduğu gibi sıralanmıştır. Bordürle zemin arasında sarı renk üzerine bordo renkte 'halay' motifi ikinci bir bordür olarak görülmektedir. Zeminde dört tane sekizgen aralıksız dizilmiştir. Sekizgenlerin etrafı beyaz renkte 'nik' motifiyle bezenmiştir. Sekizgenlerin ortasına 'tepsi' motifi yapılmıştır. Bu tepsi motifinin uç kısımlarına 'koçboynuzu' motifi ortasına ise dört tane 'mesi' motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın zeminine ise 'yıldız' ve 'çengel' motifi serpiştirilmiştir. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Emine ALAGÖZ

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _1950

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yukarı Çamurlu Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Bu tepsi motifli kilim genellikle Suveren köyünde dokunmaktadır ve Moçki Alyan aşiretine aittir.



Şekil No.36.

BİLGİ FORMU 5



Fotoğraf No:5

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 10.09.2006

Bulunduğu Yer: Yukarı Çamurlu Köyü

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 55 cm.

Boy: 5 m.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah, sarı

Zeminde: Bordo

Desende: Turuncu, pembe, yeşil, kahverengi, beyaz, mavi, siyah, gri

Kilimin Yöredeki Adı: Dört Göl

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Düz çizgi, dörtgen, üçgen

Sembolik Bezeme: Halay, nik, yıldız, ayna

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu, Mesi (balık)

Nesneli Bezeme: Tarak

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya siyah ince çizgi yapılarak başlanmıştır. Dikdörtgen şeklindeki motifler yatay ve dikey bordürde renk renk dizilmiştir. Bordürde ‘tarak’ motifi beyaz renkte kullanılmıştır. Dokumanın başlangıç ve bitimindeki yatay ikinci bordürde ‘koçboynuzu’ motifi kullanılmıştır. Dokumanın zemini bordo renk üzerine ‘koç boynuzu’ motifi yapılarak başlanmış ve sonra ince bir çizgi yapılmış ve çizgilerin her iki ucuna ‘nik’ motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın zemininde dört tane sekizgen boydan boya dizilmiştir. Sekizgenlerin arasına ‘ayna’ motifi yerleştirilmiş ve tam ortasından ince bir çizgi geçmiştir. Sekizgenlerin ortasına dikdörtgen şeklinde geometrik bezeme yapılmış ve ‘koçboynuzu’ motifi etrafına, ‘mesi’ motifi ise ortasına konulmuştur. Dokumanın zeminine yıldız motifleri yeşil, kahverengi renklerde serpiştirilmiştir. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Emine ALAGÖZ

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır - 1950

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yukarı Çamurlu Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Yörede göbekli göl kilimi olarak adlandırılan bu dokumada Moçki Ayan aşiretine dokunmakta ve o aşireti temsil etmektedir.



Şekil No.37.

BİLGİ FORMU 6



Fotoğraf No:6

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 11.09.2006

Bulunduğu Yer: Yukarı Çamurlu Köyü

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 30 cm.

Boy: 3.m 58 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 5

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 7

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Bordo

Zeminde: Bordo

Desende: Sarı, gri, siyah, turuncu, pembe, mavi, siyah, beyaz

Kilimin Yöredeki Adı: Haç Göl Kilimi

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, kare

Sembolik Bezeme: Ayna, Mer (adam) , nik, eli belinde

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu, kuş

Nesneli Bezeme: Tarak, çengel, basamak

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Kilime bordo renkle başlanmıştır. Dokumanın yatay ve dikey bordürü 'nik' motifi ile bezenmiştir. Dokumanın zemini bordo renkte yapılmıştır. Üç tane büyük baklava biçimindeki 'basamak' motifi siyah renkte yapılmıştır. Basamak motifinin ortası ve zeminin boşlukları kilime adını veren 'haç' motifiyle süslenmiştir. Haç motifinin uç kısımlarına 'koçboynuzu' motifi yerleştirilmiştir. Zeminde ayrıca 'mer' adı verilen insan motifleri ve 'kuş' motifleri dikkat çekmektedir. Ayrıca zemin boşluklarına ve basamak motifi boşluklarına 'ayna' ve 'çengel' motifleri serpiştirilmiştir. Dokumanın saçak kısımları düğümlemişdir.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Emine ALAGÖZ

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır - 1950

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yukarı Çamurlu Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Kilim yörede bulunan Red Kanlı aşiretini temsil etmektedir. Iğdır ili Tuzluca ilçesinin dağ köylerinde fazla dokunduğu belirlenmiştir.



Şekil No.38.

BİLGİ FORMU 7



Fotoğraf No:7

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 14.09.2006

Bulunduğu Yer: Yukarı Çamurlu Köyü

Üretim Tarihi: 1976

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 4.m 40 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Pembe, beyaz, siyah, mavi, sarı, turuncu, yeşil, bordo

Kilimin Yöredeki Adı: Dört göl (Çor gol)

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Sekizgen, üçgen, düz çizgi, kare

Sembolik Bezeme: Halay, nik, yıldız, semaver

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu

Nesneli Bezeme: Toprak, tepsi

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya siyah bir çizgi yapılarak başlanmıştır. Sarı, mavi, bordo, kahverengi, pembe, turuncu, beyaz renkte dikdörtgenler paralel şekilde yatay ve dikey bordürde ard arda dizilmiştir. Bordürde sıralanan bu dikdörtgenlerin içine ise ince çizgi şeklinde motif yerleştirilmiştir. İkinci bordür olarak gri zemin üzerine sarı renkte ‘halay’ motifi sıralanmıştır. Zeminde ki bordo renk üzerine dört tane sekizgen aralıksız sıralanmıştır. Sekizgenlerin içine ‘tepsi’ motifi yerleştirilmiştir. Zemindeki boşluklarda sarı renkte ‘samahır’ deseni konulmuştur. Sekizgenlerin etrafında beyaz renkte ‘nik’ motifi yer almaktadır. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı:Fatma ALAGÖZ

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _1963

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yukarı Çamurlu Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Moçki Alyan aşiretini temsil eden bu kilimde kullanılan gri ve kahverengi iplikler koyundan elde edildiği şekilde hiç boyanmadan doğal olarak kullanılmıştır.

BİLGİ FORMU 8



Fotoğraf No:8

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.09.2006

Bulunduğu Yer: Aşağı Topraklı Köyü

Üretim Tarihi: 1975

Boyutları

En: 1m. 55 cm.

Boy: 3.m 57 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo, krem rengi

Desende: Sarı, mavi, siyah, turuncu, krem rengi, açık yeşil.

Kilimin Yöredeki Adı: Nik Sarhav

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Baklava, altıgen, üçgen

Sembolik Bezeme: Ayna, nik, çar nik, buk (gelin)

Figürlü Bezeme: --

Nesneli Bezeme: Tarak

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya siyah ince bir çizgi yapılarak başlanmıştır. Kilim birbirinin simetrisi olarak dokunmuştur. Dokumanın tam ortasında 'çar nik' motifi ard arda boyuna doğru sıralanmıştır. Çar nik motifinin her iki yanında sarı renkte 'tarak' motifi yer almıştır. Dokumada 'nik' motifiyle çevrelenmiş 'baklava' motifleri zemini oluşturmaktadır. Baklava desenlerinin tam ortasına 'ayna' motifi yerleştirilmiştir. Kenar bordürlerde ise 'tarak' ve 'beşgen' motifler kullanılmıştır. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Zarife TEBİK

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır - 1956

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Aşağı Topraklı Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Bu kilimi Erivan'dan göç eden kişilerin dokuduğu tespit edilmiştir



Şekil No.39.

BİLGİ FORMU 9



Fotoğraf No:9

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.09.2006

Bulunduğu Yer: Aşağı Topraklı Köyü

Üretim Tarihi: 1972

Boyutları

En: 1m. 40 cm.

Boy: 4 m. 40 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 5

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Sarı, pembe, gri, turuncu, açık yeşil, kahverengi, krem rengi, mavi

Kilimin Yöredeki Adı: Şallık

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Baklava, düz çizgi, altıgen, üçgen

Sembolik Bezeme: Samahır, nik, eli belinde, gelin, haç

Figürlü Bezeme: Koç boynuzu, koyun, şeytan ayağı, ejderha başı

Nesneli Bezeme: Tarak, ayna, çengel, basamak

Bitkisel Bezeme: Çiçek

Kompozisyon: Dokumaya siyah çizgi yapılarak başlanılmıştır. Dikey ve yatay bordürde siyah zemine beşgenler aralıksız sıralanmıştır. Bordürde ‘eli belinde gelin’ motifi birbirinin simetrisi olarak karşılıklı iki tane yer almaktadır. ‘Nik’ motifi ikinci bordür olarak yapılmıştır. Zeminde bordo renk kullanılmış ve dokumanın baş ve son kısmında ‘ejderha başı’ motifi yer almaktadır. Zeminde dört tane siyah renkte ‘baklava’ motifi basamaklı şekilde sıralanmıştır. Başta ve sondaki basamak motifinin içine ‘haç’ motifi, diğerlerinin içine ‘baklava’ motifi yerleştirilmiştir. Zemindeki boşlukları ise ‘koyun’, ‘çiçek’ ve ‘haç’ motifleri serpiştirilmiştir. Dokumanın saçak kısımları saç örgüsü yapılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Vahide TEBİK

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _1951

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Aşağı Topraklı Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Red Kanlı aşiretine ait kilim örneğinde insan figürü ve koyun figürü dikkat çekmektedir. Dokumanın bazı yerlerine ise mavi boncuk dikilmiştir.

BİLGİ FORMU 10



Fotoğraf No:10

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 05.10.2006

Bulunduğu Yer: Kolikent Köyü

Üretim Tarihi: 1990

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 3 m. 50 cm.

İplik Türü

Çözüde: Pamuk

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözgü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Açık kahverengi

Zeminde: Bordo

Desende: Mavi, turuncu, bordo, pembe, siyah, kahverengi

Kilimin Yöredeki Adı: --

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Düz çizgi, üçgen, dörtgen, altıgen, sekizgen

Sembolik Bezeme: Nik, çar nik

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu

Nesneli Bezeme: Toprak, çengel

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya kalın siyah çizgi yapılarak başlanmıştır. Yatay bordürde 'altıgen' motiflerin içine 'nik' motifleri yerleştirilmiştir. Dikey bordürde ise 'tarak' motifi yanlarda, ortada ise 'çar nik' motifi kullanılmıştır. Zeminde bordo renk üzerine belirli aralıklarla üç tane sekizgen yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin içine dörtgen ve 'koçboynuzu' motifi yer almıştır. Zeminde boşluklara 'haç' motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın saçakları ikili bağlanmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Ayşe FİSKİN

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _ Bilinmiyor

 ğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Kolikent Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: --

BİLGİ FORMU 11



Fotoğraf No:11

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 05.10.2006

Bulunduğu Yer: Kolikent Köyü

Üretim Tarihi: 1989

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 6 m. 20 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Turuncu, siyah, pembe, gri, kahverengi, beyaz

Kilimin Yöredeki Adı: Dört Göl

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Dörtgen, üçgen, düz çizgi

Sembolik Bezeme: Ayna

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu

Nesneli Bezeme: Tarak

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya siyah ince çizgi yapılarak başlanmıştır. Yatay ve dikey bordürde Aynı motifler kullanılmıştır. Bordürde ‘tarak’, ‘ayna’ motifi kullanılmıştır. Zeminde ise dört tane çokgen bulunmaktadır. Bu çokgenler kilime ‘dört göl’ adının verilmesini sağlamıştır. Bu çokgenlerin arasına ince bir çizgi yapılmıştır. Çokgenlerin ortasındaki dörtgenlerin çevresine ‘koçboynuzu’ motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Nebile YALÇINTAŞ

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _1963

Öğrenimi: İlkokul Terk

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Kolikent Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: Red Kanlı aşiretine ait olan bu kilim de kullanılan gri ve kahverengi renkler boyanmadan doğal rengi ile kullanılmıştır.

BİLGİ FORMU 12



Fotoğraf No:12

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 05.10.2006

Bulunduğu Yer: Kolikent Köyü

Üretim Tarihi: 1970

Boyutları

En: 1m. 72 cm.

Boy: 4 m.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniğı: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 3

Çözgü Sıklığı(1 cm'de) : 5

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Turuncu, mavi, beyaz, siyah, sarı, pembe, gri

Kilimin Yöredeki Adı: Tepsili kilim

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, düz çizgi, dörtgen, altıgen

Sembolik Bezeme: Yıldız, halay

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu

Nesneli Bezeme: Tarak

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Bordürde 'tarak' ve 'halay' motifleri kullanılmıştır. Zeminde altıgen şeklindeki motif, aralıksız beş tane ard arda dizilmiştir. Altıgenlerin etrafı beyaz üçgen motiflerle bezenmiştir. Altıgenlerin içine büyük 'yıldız' motifi yerleştirilmiştir. Yıldız motifinin uç kısımlarında ise 'koçboynuzu' motifi görülmektedir. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Seyran AVCI

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _ 1949

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Kolikent Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: --

BİLGİ FORMU 13



Fotoğraf No:13

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 06.10.2006

Bulunduğu Yer: Kolikent Köyü

Üretim Tarihi: 1978

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 4 m. 50 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 5

Çözgü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 4 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Turuncu

Zeminde: Bordo

Desende: Beyaz, kahverengi, pembe, gri, siyah, sarı, mavi, yeşil

Kilimin Yöredeki Adı: Tepsili kilim

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen

Sembolik Bezeme: Ayna, yıldız, nik

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu, kurbağa

Nesneli Bezeme: Tarak

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya siyah çizgi yapılarak başlanmıştır. Dokumanın yatay ve dikey bordürlerinde 'ayna' 'tarak' ve 'nik' motifleri kullanılmıştır. Zemindeki bordo renk üzerine beyaz renkte altıgenler aralıksız boyuna doğru sıralanmıştır. Altıgenlerin içerisine 'yıldız' ve 'koçboynuzu' motifi yerleştirilmiştir. Zemin boşluklarına ' kurbağa ' motifi yerleştirilmiştir. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Seyran Avcı

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır -1949

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev hanımı

Açık Adresi: Kolikent Köyü Aralık / Iğdır

Diğer Bilgiler: --

BİLGİ FORMU 14



Fotoğraf No:14

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.10.2006

Bulunduğu Yer: Halfeli

Üretim Tarihi: 1980

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 3 m. 80 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 5

Dokuma Kalınlığı: 2 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Sarı, pembe, gri, siyah, turuncu, kahverengi

Kilimin Yöredeki Adı: Beş Göl

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, dörtgen, düz çizgi

Sembolik Bezeme: Ayna

Figürlü Bezeme: Koç boynuzu, Mesi (balık)

Nesneli Bezeme: Tarak, tepsi

Bitkisel Bezeme: Gül

Kompozisyon: Dokumaya siyah ince sonra kahverengi ince çizgi yapılarak başlanmıştır. Yatay ve dikey bordürde 'ayna 've 'tarak' motifi yer almıştır. Zeminde ise geometrik bezeme tarzında beş tane çokgen siyah ve turuncu renklerde ard arda dizilmiştir. Çokgenlerin içinde 'tepsi' motifi bulunmaktadır. Dokumanın zemin boşluklarında 'gül' ve 'mesi' motifleri serpiştirilmiştir. Saçaklar serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Perişan YANARDAĞ

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _1969

Öğrenimi: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Halfeli Köyü / Iğdır

Diğer Bilgiler: --



Şekil No.40.

BİLGİ FORMU 15



Fotoğraf No:15

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.10.2006

Bulunduğu Yer: Halfeli

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 45 cm.

Boy: 5 m. 15 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 2 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Kahverengi

Desende: Turuncu, gri, bordo, pembe, sarı, beyaz

Kilimin Yöredeki Adı:

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Düz çizgi, üçgen

Sembolik Bezeme: Beş Göl

Figürlü Bezeme: Şeytan ayağı, kurbağa

Nesneli Bezeme: Tarak

Bitkisel Bezeme: Gül

Kompozisyon: Dokumanın başlangıcında kalın yapılmış 'tarak' motifleri bulunmaktadır. Dikey bordürde 'tarak' ve üçgenlerden oluşan motifler sıralanmıştır. Zeminde ise beş tane çokgen ard arda yerleştirilmiştir. Çokgenlerin tam ortasında 'gül' motifi ve bunların içine 'şeytan ayağı' motifi yerleştirilmiştir. Zemin boşluklarına ise 'kurbağa' motifi serpiştirilmiştir. Saçaklar tek tek düğümlenmiştir.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Latife PARİN

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır -1935

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Halfeli köyü / Iğdır

Diğer Bilgiler: Dokumanın zemininde bulunan kahverengi iplik boyanmamış doğal haliyle kullanılmıştır



Şekil No.41.

BİLGİ FORMU 16



Fotoğraf No:16

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.10.2006

Bulunduğu Yer: Halfeli

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 4 m. 60 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 7

Dokuma Kalınlığı: 4 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Açık kahverengi

Desende: Bordo, mavi, turuncu, siyah, pembe, sarı, beyaz

Kilimin Yöredeki Adı: Çiçekli Göl

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Beşgen, düz çizgi, baklava

Sembolik Bezeme: Nik

Figürlü Bezeme: Koçboynuzu

Nesneli Bezeme: Tarak

Bitkisel Bezeme: Çiçek

Kompozisyon: Dokumaya turuncu renkte ince çizgi yapılarak başlanmıştır.

Dokumanın yatay ve dikey bordürlerinde 'tarak' ve 'altıgen' motif kullanılmıştır. Altıgenlerin içine üçgenlerden oluşan motifler yerleştirilmiştir. Dokumanın zemini beş tane 'baklava' motifinin ard arda dizilmesinden oluşmuştur. Dokumanın baş ve son kısımlarında baklava motiflerinin uç kısımlarından başlayarak düz üç tane çizgi ayrılmış ve uçlarına 'çiçek' motifi yerleştirilmiştir. Bu çiçek motifi baklava motiflerinin etrafına da belirli aralıklarla serpiştirilmiştir. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Hikmet YANARDAĞ

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _ Bilinmiyor

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Halfeli köyü / Iğdır

Diğer Bilgiler: Iğdır'ın tuzluca ilçesinde yoğun olarak dokunan bu kilim örneği yörede bulunan Şemkan aşiretine ait motifler sergilemektedir.

BİLGİ FORMU 17



Fotoğraf No:17

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 20.10.2006

Bulunduğu Yer: Halfeli

Üretim Tarihi: 1977

Boyutları

En: 1m. 45 cm.

Boy: 3 m. 20 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 5

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 7

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Bordo

Zeminde: Bordo

Desende: Siyah, sarı, pembe, turuncu, yeşil, beyaz, mavi, kahverengi

Kilimin Yöredeki Adı: Üç Göl

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, düz çizgi, dörtgen

Sembolik Bezeme: Nik, haç

Figürlü Bezeme: --

Nesneli Bezeme: Toprak, tepsi

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya siyah ince çizgi yapılarak başlanmıştır. Yatay ve dikey bordürde 'tarak' motifi ve üçgenlerden meydana gelen motifler yerleştirilmiştir. Zeminde üç tane çokgen ard arda dizilmiştir. Çokgenlerin ortasına 'tepsi' motifi yerleştirilmiştir. Zemin boşluklarına ise 'haç' motifi serpiştirilmiştir. Saçaklar serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Zeynep DERİNÇAY

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır_1960

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Halfeli Köyü / Iğdır

Diğer Bilgiler: --

BİLGİ FORMU 18



Fotoğraf No:18

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 26.10.2006

Bulunduğu Yer: Iğdır Merkez

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 3 m. 45 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 5

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 4 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Bordo

Desende: Beyaz, yeşil, pembe, siyah, kahverengi

Kilimin Yöredeki Adı:

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Dikdörtgen, baklava, üçgen, düz çizgi

Sembolik Bezeme: Eli belinde gelin, nik, yıldız, nişanlı kız, eli belinde dağ

Figürlü Bezeme: --

Nesneli Bezeme: Kerkit, Tarak, Ayna

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumanın yatay bordürü siyah zemin üzerine çarpı şeklindeki motiflerden oluşmaktadır. Dikey bordürde ise 'nik', 'tarak' ve 'nişanlı kız' motifleri kullanılmıştır. Zeminde üç tane dikdörtgenin üçlü gruplar oluşturmasından meydana gelen geometrik bezeme tarzında motifler bulunmaktadır. Bu dikdörtgenlerin ortasına geometrik bezeme tarzında altıgenler, içine ise 'yıldız' motifi yerleştirilmiştir. Zeminde boşluklara doğru, 'eli belinde', 'nik', 'kerkit' ve 'ayna' motifleri rasgele serpiştirilmiştir. Zeminde ayrıca insan figürü de dikkat çekmektedir. Saçaklar serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Abdulkadir ÖZSULAR

Doğum Yeri ve Yılı: Kars _ 1966

Öğrenimi: Ortaokul

Mesleği: Esnaf

Açık Adresi: Yedi Kasım Mahallesi / Iğdır

Diğer Bilgiler: --



Şekil No.42.

BİLGİ FORMU 19



Fotoğraf No:19

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 26.10.2006

Bulunduğu Yer: Iğdır - Merkez

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 3 m. 60 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 5

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 7

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Gri

Zeminde: Bordo

Desende: Sarı, turuncu, siyah, pembe, mavi, yeşil, beyaz

Kilimin Yöredeki Adı: --

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Baklava, sekizgen, düz çizgi, üçgen

Sembolik Bezeme: Yıldız, nişanlı eli belinde kız, ayna

Figürlü Bezeme: Kuş

Nesneli Bezeme: Göz

Bitkisel Bezeme:--

Kompozisyon: Dokumaya bordo ince çizgi yapılarak başlanmıştır. Yatay bordürde gri zemin üzerine 'yıldız' motifi belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Dikey bordürde ise yıldız motifi devam etmiş ancak, aralara 'ayna' ve 'nişanlı eli belinde kız' motifi de belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Zeminde altı tane sekizgen aralıksız dizilmiş, sekizgenlerin ortasına büyük yıldız motifi yapılmıştır. Zemin boşluklarına ise yıldız motifi arka arkaya dizilmiş olup kalan boşluklara 'kuş' ve 'göz' motifleri rasgele serpiştirilmiştir. Saçaklar serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Abdulkadir ÖZSULAR

Doğum Yeri ve Yılı: Kars - 1966

Öğrenimi: Ortaokul

Mesleği: Esnaf

Açık Adresi: Yedi Kasım Mahallesi / Iğdır

Diğer Bilgiler: --



Şekil No.43.

BİLGİ FORMU 20



Fotoğraf No:20

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 21.09.2006

Bulunduğu Yer: Yedi Kasım Mahallesi

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 2 m.

Boy: 5 m. 10 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 6

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 7

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Bordo

Zeminde: Açık kahverengi

Desende: Bordo, gri, sarı, turuncu, beyaz, pembe, siyah

Kilimin Yöredeki Adı: Dubışık

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Altıgen, düz çizgi, zikzak, baklava

Sembolik Bezeme: Eli belinde, nişanlı kız, ayna, nik

Figürlü Bezeme: Mesi (balık) , koç boynuzu, akrep

Nesneli Bezeme: Tarak, göz, çengel

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya siyah ince bir çizgi yapılarak başlanmıştır. Dokumada üç sıra bordür yapılmıştır. Birinci bordürde 'nik' motifi boyuna doğru sıralanmıştır. Bordürlerin arasına 'tarak' motifi yerleştirilmiştir. İkinci bordürde 'baklava' motifi aralıksız renk renk dizilmiş, üçüncü bordürde ise 'nik' ve 'çengel' motifleri lacivert zemin üzerine sıralanmıştır. Dokumada zemin ile bordür arasında 'zik zak' motifi beyaz renkte görülmektedir. Dokumanın zemini karmaşık birçok desenin rasgele serpiştirilmesinden oluşmaktadır. Ortada yedi tane çokgen arka arkaya dizilmiştir. Boşluklarda ise 'mesi' , 'ayna', 'akrep' , 'eli belinde nişanlı kız' ve geometrik bezemeler görülmektedir. Saçak kısımları ise serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Abdulkadir ÖZSULAR

Doğum Yeri ve Yılı: Kars _ 1966

Öğrenimi: Ortaokul

Mesleği: Esnaf

Açık Adresi: Yedi Kasım Mahallesi / Iğdır

Diğer Bilgiler: --



Şekil No.44.

BİLGİ FORMU 21



Fotoğraf No:21

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 21.09.2006

Bulunduğu Yer: Yedi Kasım Mahallesi

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 45 cm.

Boy: 3 m. 70 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 4

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 6

Dokuma Kalınlığı: 3 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Kırmızı

Zeminde: Bordo

Desende: Yeşil, siyah, sarı, mavi, pembe, turuncu, beyaz

Kilimin Yöredeki Adı: Berkun

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, beşgen, baklava, sekizgen

Sembolik Bezeme: Eli belinde, nik, kantar (terazi)

Figürlü Bezeme: Koç boynuzu, şeytan ayağı

Nesneli Bezeme: Ayna, tarak, kerkit

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon:Dokumanın yatay ve dikey bordüründe ‘ayna’ motifi kullanılmıştır.

Dokumanın yatay bordüründen sonra baklava biçimindeki geometrik bezeme üç tane yan yana dizilmiştir. ‘Baklava’ motifinin kenarlarında ‘nik’ ve ‘koç boynuzu’ motifleri yer almaktadır. Dokumanın zemini bordo renkle yapılmıştır. Zeminde üç tane sekizgen aralıksız dizilmiştir. Sekizgenlerin etrafı beyaz renkte ‘nik’ motifiyle bezenmiştir. Sekizgenlerin ortasında geometrik bezeme tarzında üçgen, altıgen ve baklava şeklinde motifler bulunmaktadır. Zemin boşluklarında ‘altıgenler’ belirli aralıklarla sıralanmıştır. Ayrıca zemin boşluklarında ‘kerkit’, ‘şeytan ayağı’ , ‘kantar’ motifleri rasgele serpiştirilmiştir. Dokumanın saçakları serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Zahide ÖZSULAR

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _1955

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yedi Kasım Mahallesi / Iğdır

Diğer Bilgiler: --



Şekil No.45.

BİLGİ FORMU 22



Fotoğraf No:22

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 21.09.2006

Bulunduğu Yer: Yedi Kasım Mahallesi

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 50 cm.

Boy: 4 m.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 5

Çözgü Sıklığı(1 cm'de) : 7

Dokuma Kalınlığı: 2 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Turuncu

Zeminde: Bordo

Desende: Yeşil, siyah, beyaz, bordo, sarı

Kilimin Yöredeki Adı:**Seçilen Konu**

Geometrik Bezeme: Üçgen, düz çizgi, altıgen, baklava

Sembolik Bezeme: Nik

Figürlü Bezeme: Koç boynuzu

Nesneli Bezeme: Tarak, ayna, kerkit, göz

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon: Dokumaya bordo renkte ince bir çizgi yapılarak başlanmıştır. Yatay ve dikey bordürde turuncu zemin üzerine 'ayna' motifi belirli aralıklarla dokunmuştur. Zeminde ise üç tane büyük sekizgen biçimindeki geometrik bezeme yerleştirilmiş ve kenarları 'nik' motifiyle bezenmiştir. Zeminde etrafı çevreleyen 'baklava' motiflerinden meydana gelen geometrik desenler bulunmaktadır. Ortada bulunan üç tane sekizgenin içinde ise 'baklava', 'koç boynuzu', 'altıgen' motifleri bulunmaktadır. 'Ayna' motifi kilimin zemin boşluklarına rasgele serpiştirilmiştir. Saçaklar ise serbest bırakılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Zahide ÖZSULAR

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdir _1955

 ğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yedi Kasım Mahallesi / Iğdir

Diğer Bilgiler: --



Şekil No.46.

BİLGİ FORMU 23



Fotoğraf No:23

Türü ve Yöresi: Kilim- Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 21.09.2006

Bulunduğu Yer: Yedi Kasım Mahallesi

Üretim Tarihi: Bilinmiyor

Boyutları

En: 1m. 70 cm.

Boy: 5 m. 50 cm.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 5

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 7

Dokuma Kalınlığı: 2 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Açık kahverengi

Desende: Pembe, turuncu, sarı, siyah, gri, bordo, kahverengi

Kilimin Yöredeki Adı: Haç

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Kare, düz çizgi, baklava

Sembolik Bezeme: Haç

Figürlü Bezeme: Şeytan ayağı

Nesneli Bezeme: Çengel

Bitkisel Bezeme: Çiçek

Kompozisyon: Dokumaya siyah çizgi yapılarak başlanılmıştır. Kenar ve yatay bordürler çizgi şeklinde yapılmış geometrik bezemelerden oluşmaktadır. Dokumanın zemini “baklava” motifi ile bezenmiştir. Baklava motiflerinin ortasına “haç” motifi yerleştirilmiş ve uçlarına ise “çiçek” motifi yapılmıştır. Zemin boşluklarında ise “çiçek”, “çengel” ve “şeytan ayağı” motifi görülmektedir. Dokumanın saçakları gruplandırılarak örülmüştür.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Zahide ÖZSULAR

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _ 1955

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yedi Kasım Mahallesi / Iğdır

Diğer Bilgiler: --



Şekil No.47.

BİLGİ FORMU 24



Fotoğraf No:24

Türü ve Yöresi: Minder - Iğdır

İlgili Koleksiyon: Özel

İnceleme Tarihi: 03.11.2006

Bulunduğu Yer: Yedi Kasım Mahallesi

Üretim Tarihi:

Boyutları

En: 80 cm.

Boy: 1 m.

İplik Türü

Çözüde: Yün

Atkıda: Yün

Dokuma Tekniği: Kilim

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) : 7

Çözü Sıklığı(1 cm'de) : 8

Dokuma Kalınlığı: 2 mm.

Kullanılan Renkler

Bordürde: Siyah

Zeminde: Siyah, bordo

Desende: Sarı, beyaz, siyah, bordo, yeşil,

Kilimin Yöredeki Adı: Mişevk

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, altıgen, zikzak

Sembolik Bezeme: --

Figürlü Bezeme: --

Nesneli Bezeme: Yıldız

Bitkisel Bezeme: --

Kompozisyon:Dokuma altıgenlerin birleşmesinden oluşan baklava motifinden oluşmaktadır. Altıgenlerin içinde geometrik bezeme tarzında üçgen ve çizgi şeklinde motifler görülmektedir. Dokumanın dikey bordüründe 'yıldız' ve 'zikzak' motifleri yer almaktadır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı: Zahide ÖZSULAR

Doğum Yeri ve Yılı: Iğdır _ 1955

Öğrenimi: Okula gitmemiş

Mesleği: Ev Hanımı

Açık Adresi: Yedi Kasım Mahallesi / Iğdır

Diğer Bilgiler: Dokumada kullanılan konturlama tekniğinden dolayı yörede bu dokumaya ' mişevk ' adı verilmektedir.

BÖLÜM V

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırma Iğdır ili sınırları içerisinde bulunan 6 köy ve merkeze bağlı bir mahallesinde yapılmıştır. Bu yerlerde kilim dokumacılığı ile uğraşan bireylerden tesadüfi örneklem yöntemiyle 50 birey seçilmiş ve karşılıklı görüşme tekniği ile anket uygulanmıştır. Ayrıca yörede yapılmış kilim örneklerinden 24 tanesinin fotoğrafı çekilmiş ve bu kilimlerin boyut, araç - gereç, kompozisyon, motif, teknik özellikleri incelenmiş ve her bir ürün için hazırlanan bilgi formlarında bu özellikler belirtilmiştir.

Yazılı kaynaklardan elde edilen bilgiler, Iğdır ilinde kilim dokumacılığı yapan bireylerle yapılan karşılıklı görüşmeler ile uygulanan anket ve bilgi formlarından elde edilen verilerle sonuca gidilmiştir.

Yörede kilim dokumacılığı ile uğraşan bireylerin çoğunluğu orta yaş ve üstü olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise genç nesil bireyler tarafından bu el sanatı fazla önemsenmemekte ve gittikçe önemini kaybetmektedir. Bireysel özellikler incelendiğinde bireylerin çoğunluğunun evli olduğu, okuma yazma bilmedikleri ve geçim kaynaklarının ise tarım ve hayvancılığa dayandığı tespit edilmiştir.

Bireylerin geçim kaynakları tarım ve hayvancılığa dayandığı için, besledikleri koyunlardan elde ettikleri yünleri çeşitli şekillerde değerlendirmektedirler. Koyunların yünlerini dokuma ve örücülük alanında, bunun yanı sıra yatak ve yorgan yapmada da kullandıkları tespit edilmiştir.

Kilim dokumayı bireylerin çoğunluğu ailesinden öğrenmiş ve bu bir gelenek olarak devam ettirilmiştir. Yörede 90' lı yılların başında Nahçıvan sınır kapısının açılması ile mazot ticareti başlamış ve halk buradan para kazanmaya başlamıştır. Ağır emek ve özveri gerektiren kilim dokumalarının çok ucuz fiyatlara satılmasından

ve sınıır kapısından elde ettikleri gelirin yeterli olması gibi nedenlerden dolayı bu sanat dalına olan ilgi giderek azalmış ve önemini kaybetmeye başlamıştır.

Kilim dokumacılığının yanı sıra yörede örücülük ve işlemecilik sanatıyla uğraşmaktadır. Bu el sanatlarını da çeyiz ve kendi ihtiyaçlarını karşılamak için yapmaktadırlar.

Yörede Halk Eğitim Merkezinin açmış olduğu kilim kursları bulunmaktadır. Bu kurslarda bireyler belirli ücret karşılığında kilim dokumaktadırlar. Ancak bu kurslardaki kilimler sipariş olarak dokunduğu için müşterinin istediği renk, motif ve boyutlara göre yapılmaktadır. Bu kurslarda Karabağ ve Osmanlı Saray motifleri dokunmaktadır.

Bireyler genellikle kış aylarında kilim dokunmaktadırlar. Bunun sebebi ise, yörede tarla işleri ve yaylacılığın olmasıdır. Genellikle evlerin boş odalarında kurulu olan tezgâhlarda günlük 4–6 saat kadar dokuma yapmaktadırlar. Yapılan motif özelliğine, ipin kalınlığına, kişinin yeteneğine göre değişmekle birlikte günlük ortalama 40–50 cm. kilim dokunmaktadırlar.

Yörede kilim dokumacılığı yapan bireyler kendi koyunlarından elde ettikleri yünleri iğ ile eğirmektedirler. İğ' e yörede teşi adı veriliyor. Atkı ipliklerini sıkıştırmak için ise kirkit kullanılmaktadır. Yörede pamuk tarımı yapılmasına karşın atkı ve çözgü ipliklerinde sadece yün kullanılmaktadır. Kendi eğirdikleri yünleri 1960' lı yıllara kadar doğal boya ile boyadıklarını ancak daha sonraları toz halinde satılan anilin boya ile boyadıkları tespit edilmiştir. İncelenen kilim örneklerinde bazı iplikleri hiç boyamadan doğal renkleriyle kullandıkları görülmektedir. Genellikle koyu renklerin kullanıldığı (bordo, gri, siyah, kahverengi) bunun sebebinin ise kirlenmeyi kamufle olduğu belirlenmiştir.

Dokumalarda kullanılan teknikleri incelediğimizde ilikli kilim, desen sınırları eğik olan kilimler ve konturla çerçeveleme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Yörede konturla çerçeveleme tekniğine "mişevk" adı verilmektedir.

Geometrik bezemelerin yoğun olduğu kilimlerde genellikle aynı motif ve kompozisyonlar kullanılmıştır. Kenarlarda bir ya da iki sıra bordür, orta kısımda ise birbirinin tekrarı devam eden altıgen, sekizgen geometrik bezemeler yüzeye dağılmıştır. Bireyler kullandıkları motif ve kompozisyonları geleneğe bağlı olarak yapmaktadırlar.

Kullanım alanları incelendiğinde en çok yaygı, yük örtüsü ve mafraş olarak kullanılmaktadırlar. Emek ve özveri gerektiren bu sanat dalını yapan bireyler sağlık yönünden olumsuz etkilendiklerini bel, boyun, sırt ağrısı ve görme bozukluğu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca evlerinin boş odalarında tezgâhlar kurulu olduğu ve kış aylarında dokuma yaptıkları içinde soğuktan olumsuz etkilenmektedirler.

Bireyler kilim dokumacılığında elde ettikleri gelirin yeterli olmadığını ve bu sanatın yörede tekrar canlanmasını istediklerini belirtmişlerdir.

5.2. Öneriler

Türk insanının özelliklerini yansıtan, zengin motif ve renkleriyle göz alan bu sanatımızın Iğdır yöresinde tekrar canlanması ve bu sanata gereken önemin verilmesi açısından tüm elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

1-Yörede iş alanının kısıtlı olması, ekonomik sıkıntılar da göz önüne alındığında yörede var olan bu el sanatının tekrar canlandırılarak bireylere bir iş alanı oluşturulmalıdır.

2-Yörede bulunan bireylere seminer, konferans düzenlenerek bu sanatın önemi anlatılmalıdır.

3-Valilik, Halk Eğitimi Merkezi ve halkında işbirliği ile bu el sanatımızın yaşatılması için atölye ve kurslar açılmalıdır.

4- Yöresel motiflerin çağdaş tasarımlarda kullanılması sağlanmalıdır. Geçmiş değerlerimiz kazanılarak yeni nesillere aktarılmalı ve kültürümüz yaşatılmalıdır.

5-Türk insanının bu el sanatını tanıyıp sahip çıkması için yeni dokümanlar hazırlanmalıdır.

6-Iğdır kilimlerinin yurt içi ve yurt dışında sergilenmesi için imkânlar geliştirilmelidir.

7-Kilim dokuyan bireylerin çalışma ortamlarında sağlık problemlerini etkileyen durumlar iyileştirilerek kilim dokuma cazip hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- AKBİL, F. P. (1970). **Türk El Sanatlarından Örnekler**. İstanbul.
- AKPINARLI, F. (2004). **Kırım El Sanatlarının Dünü ve Bugünü**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- ALTUNTAŞ, Y. (1992). **El Sanatlarının Dünü Bugünü ve Sorunları, Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**. İzmir: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (Cilt 19). (1994).
- ARABACI, H . (2004). **Elyaf ve İplikçilik Bilgisi (Tekstil)**. İstanbul: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- AYDIN, Ö. (1992). Uşak Yöresi ve Batı Anadolu Kilimciliği. **Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: İzmir Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- AYTAÇ, Ç. (1982). **El Dokumacılığı**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- BALPINAR, B. (1982). **T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi Katoloğu**. Almanya.
- BARIŞTA, H. Ö. (1998). **Türk El Sanatları**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BARIŞTA, H. Ö. (1986). Türk El Sanatlarından El Örgüsü Çoraplar. **Erdem Dergisi**, 2, 6, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- BAYRAKTAROĞLU, S. (1997). Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı- Kilim Koleksiyonu. **Arış Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi**. 3.
- Büyük Larousse (Cilt 13). (1993).
- DENİZ, B. (1991). **Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları**. İzmir.
- DENİZ, B. (2000). **Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları**. AKM Yayınları.
- DİYARBEKİRLİ, N. (1972) **Hun Sanatı**. İstanbul
- DURUL, Y. (1969). **Baraj Gölü Çevresi Dokuma Sanatları**.
- DURUL, Y. (1985). **Anadolu Kilimlerinden Örnekler**. İstanbul.

DURUL, Y. (1997). **Yörük Kilimleri Niğde Yöresi**. İstanbul: Ak Yayınları Türk Süsleme Sanatları Serisi. 6. Apa Ofset Matbaası.

ERTEN, B. (1989). **Karatepe Kilim Dokumaları**.(Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü).Ankara.

GENÇ, R . (1997). Kaşgarlı Mahmuda Göre XI. Yüzyılda Türklerde Dokuma ve Yaygı İşleri. **Arış Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi** .3.

GÜÇLÜ, A. (1997). Emirdağ Kilimleri. (Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı).Ankara.

Iğdır Valiliği İl Turizm Müdürlüğü (1998). **Iğdır 1998**. Iğdır: İl Özel İdare Müdürlüğü.

KARASAR, N. (2000). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayınları.

KARAHAN, R. (1997). Kırşehir Kilimlerinin Dünü ve Bugünü, **Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

KAYA, F. , Yazıcıoğlu, Y. (1992). **Lif Teknolojisi**. Ankara.

KIRZIOĞLU, G. N. (1994). **Eşme Kilimleri**. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu AKM Yayını. 78.

KIRZIOĞLU, G. N. (1994). **Türk Halk Kültüründe Doğu Anadolu Dokuma ve Giysileri**. Ankara.

KIRZIOĞLU, G. N. (1995). **Altaylar’dan Tuna Boyu’na Türk Dünyası’ndan Ortak Motifler**. Ankara: Türksoy Yayınları.

KUŞHAN, G. (1986). Bardız Kilimleri.(Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü).Ankara.

M.E.B. (Milli Eğitim Bakanlığı)**Tekstil Teknolojisi I-II**. (1994). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Meydan Larousse (Cilt 7). (1972).

ONUK, T. , vd. (1998). **İçel El Sanatları**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

ONUK, T. , vd. (1998) **Tarsus El Sanatları**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

ONUK, T. ,Akpınarlı, H . F. (2003). **Şanlı Urfa Karakeçili Kilimleri**. Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

- ÖGEL, B. (1976). **Türk Kültür Tarihine Giriş**. (Bölüm 5).
- ÖLÇER, N. (1998). **Türk ve İslam Eserleri Müzesi Kilimler**. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- PEKİN, E. (1976). Yörüklerde Yük Çulu. **Kültür ve Sanat Dergisi**. (Sayı 4).
- SANCAKTAROĞLU, T. (1977). **Kültür ve Sanat**. Kültür Bakanlığı Yayınları. 5.
- SOYSALDI, A. (1998). Tarsus Çevre Köy ve Yaylalarından Kilim ve Çuval Örnekleri. **Dünden Bugüne 1. Tarsus Sempozyumu**. Tarsus.
- SÖZEN, M. (1998). **Geleneksel Türk El Sanatları**. İstanbul.
- TEKİN, E. (1997). Hakkâri Kilim Dokumacılığı Üzerine Bir Araştırma.(Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü) Ankara.
- Türk El Sanatları Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları**. (1993). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. 202.
- ÜRER, H. **Emirdağ (Afyon) Yöresi Düz Dokuma Yaygı Geleneği ve Bindallı Motifli Kilimler**.
- YAĞAN, Ş. Y. (1998). **Türk El Dokumacılığı**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Apa Ofset Basımevi.
- YAKARTEPE, M., Yakartepe, Z. (1995). **Tekstil Teknolojisi Elyaf'tan Kumaş'a**. 2. İstanbul.
- YAKARTEPE, M. ,Yakartepe, Z. (1995). **Tekstil Terbiye Teknolojisi Kasar'dan Apre'ye**. 7. İstanbul.
- YAZICIOĞLU, Y. ,Tezel, Z. (1997). Türk El Dokusu Halıların Yurtdışı Platformlarda Tanıtılması ve Tüketim Olanaklarının Artırılması Üzerine Somut Öneriler. **Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri**. Kültür Bakanlığı Yayınları. (I. Oturum).

EKLER

ANKET

Bu anket Iğdır ilinde bulunan kilim dokumalarının özelliklerini ve kilim dokuyan bireylerin eğitim durumlarını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Ankete katılımınız için teşekkür ederim.

1- Yaşınız?

.....

2- Medeni durumunuz nedir?

- a) Evli
- b) Bekâr
- c) Dul
- d) Boşanmış

3- Eğitim durumunuz nedir?

- a) Okuma- Yazma bilmiyorum
- b) Okuma- Yazma biliyorum
- c) İlköğretim
- d) Lise
- e) Meslek Lisesi
- f) Yüksek Öğretim

4- Yörenizde yapılan en yaygın el sanatı hangisidir?

- a) Dokumacılık
- b) Örucülük
- c) İşlemecilik
- d) Başka

5- Kilim dokumaya kaç yaşında başladınız?

- a) 10–20 yaş
- b) 21–30 yaş
- c) 31–40 yaş
- d) 41–50 yaş
- e) 51 yaş ve üstü

6- Ailenizin temel geçim kaynağı nedir?

.....

7- Kaç yıldır kilim dokumacılığı yapıyorsunuz?

- a) 1–5 yıl
- b) 5–10 yıl
- c) 10–15 yıl
- d) 15–20 yıl
- e) 20 ve daha fazla

8- Kilim dokumayı kimden öğrendiniz?

- a) Ailemden
- b) Komşulardan
- c) Kursta
- d) Ustadan
- e) Başka

9-Günde kaç saatinizi dokumaya yapmaya ayırıyorsunuz?

- a) 1–2 saat
- b) 2–4 saat
- c) 4–6 saat
- d) 7 saat ve üstü

10- Kilimi nerede dokuyorsunuz?

- a) Evde
- b) Atölyede
- c) Evde ve atölyede
- d) Başka

11- Günde kaç cm. kilim dokuyabiliyorsunuz?

.....

12- Dokumaları genellikle hangi aylarda yapıyorsunuz?

- a) Yaz aylarında
- b) Kış aylarında
- c) Baharda
- d) Her zaman

13- Kilim dokumayı hangi amaçla yapıyorsunuz?

- a) Boş zamanları değerlendirmek için
- b) Aile ekonomisine katkıda bulunmak için
- c) Çeyiz için
- d) Geleneği devam ettirmek için
- e) Başka

14- Dokuduğunuz kilimleri nerelerde kullanıyorsunuz?

- a) Giyimde
- b) Yere sermek için
- c) Süs için
- d) Örtü amaçlı
- e) Başka

15- Kilim dokumada ne tür iplikler tercih ediyorsunuz?

Atkıda :
Çözüde:
Desende (varsa)

16- İpliği nasıl temin ediyorsunuz?

- a) Kendim hazırlıyorum
- b) Satın alıyorum
- c) Fabrikasyon iplik kullanıyorum
- d) Başka

17- İplikleri kendiniz hazırlıyorsanız hangi aracı kullanıyorsunuz?

- a) İğ (teşi)
- b) Kirman
- c) El çıkırığı
- d) Ayak çıkırığı
- e) Başka

18- Dokuduğunuz kilimleri pazarlıyorsanız hangi tür iplikler daha çok talep görüyor?

- a) Yün
- b) Pamuk
- c) Başka

19- İplikleri kendiniz mi boyuyorsunuz?

- a) İpliği kendim boyuyorum
- b) Kök boya ile boyanmış ipliği satın alıyorum
- c) Fabrikasyon iplikleri alıyorum
- d) Başka

20-Boyama işlemini kendiniz yapıyorsanız hangi bitkilerden hangi boya elde ediyorsunuz?

Bitki _____

_____ Boya

21- Kilim dokumada en çok hangi renkleri tercih ediyorsunuz?

.....

22- Dokumada kullandığınız tezgâh tipi nedir?

.....

23- Çözü ipliklerini nasıl hazırlıyorsunuz?

- a) Tutkal ile
- b) Çiriş ile
- c) Un ile
- d) Haşlamıyorum
- e) Başka

24-Çözgüyü nerde hazırlıyorsunuz?

- a) Yerde
- b) Dolapta
- c) Duvarda
- d) Başka

25- Kilim dokumada kullanılan teknikler nelerdir?

- a) İlikli kilim
- b) Desen sınırları eğri olan kilimler
- c) Eğri atkılı kilimler
- d) Normal atkılı ipliklerinin arasına ek atkılı iplikleri sıkıştırılan kilimler
- e) Çift kenetleme ile yapılan kilimler
- f) Atkılı ipliklerinin aynı çözgü ipliği üzerinden geri dönmesi ile yapılan kilimler
- g) Sarma konturlu kilimler
- h) Eğri atkılı kontur kilimler

26- Kilim dokumada kullandığınız motif ve kompozisyonu nereden temin ediyorsunuz?

- a) Geleneğe bağlı olarak yapıyorum
- b) Kurstan
- c) Kitap ve dergilerden
- d) Başka

27-İğdir ilinde dokunan kilimleri satan mağaza var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

28- Kilim dokumacılığında elde ettiğiniz gelir yeterli mi?

- a) Yeterli
- b) Az yeterli
- c) Yetersiz

29- Eskiden dokunan kilimler ile günümüzde dokunan kilimler arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?

- a) Araç- gereçlerinde
- b) Tekniklerinde
- c) Desen ve motiflerinde
- d) Kompozisyon özelliklerinde
- e) Başka

30- Kilim dokuyuculuğu sağlığınızda bir problem yaratıyor mu?

- a) Evet
- b) Hayır

31- Sağlığınızda ne tür olumsuzluklar yaratıyor?

- a) Görme bozukluğu
- b) Sırt ağrısı
- c) Bel ağrısı
- d) Boyun ağrısı
- e) Başka

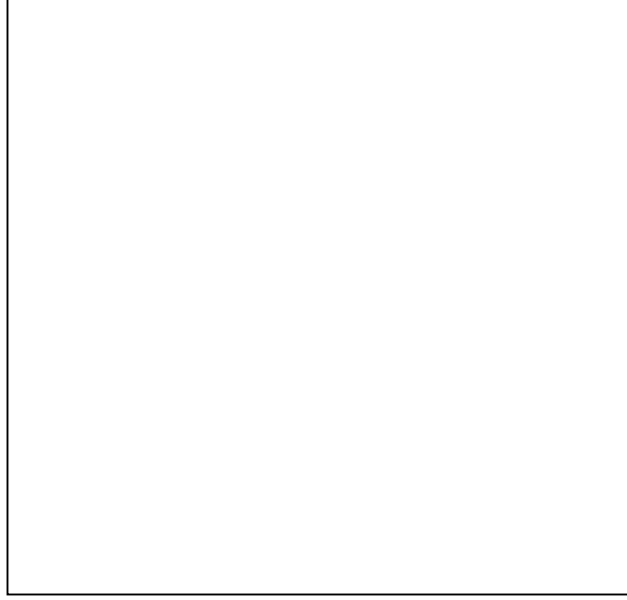
32- Iğdır kilim dokumalarının geliştirilmesi için önerileriniz var mı?

.....

.....

.....

BİLGİ FORMU



Fotoğraf No:

Türü ve Yöresi:

İlgili Koleksiyon:

İnceleme Tarihi:

Bulunduğu Yer:

Üretim Tarihi:

Boyutları

En :

Boy:

İplik Türü

Çözüde:

Atkıda :

Dokuma Tekniği:

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı (1 cm'de) :

Çözü Sıklığı (1 cm'de) :

Dokuma Kalınlığı:

Kullanılan Renkler

Bordürde:

Zeminde:

Desende:

Kilimin Yöredeki Adı:

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme:

Sembolik Bezeme:

Figürlü Bezeme:

Nesneli Bezeme:

Bitkisel Bezeme:

Kompozisyon:

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı:

Doğum Yeri ve Yılı:

Öğrenimi:

Mesleği:

Açık Adresi:

Diğer Bilgiler: